

GÖÇ ÇALIŞMALARI LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİ KONFERANSI – VI

Özet Kitapçığı

30 Kasım 2024

Istanbul Bilgi Üniversitesi
GÖÇ ÇALIŞMALARI
UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ

BİLGİ
Mükemmeliyet
Alanları

Istanbul
Bilgi Üniversitesi

Göç Çalışmaları Lisansüstü Öğrenci Konferansı – VI
Özet Kitapçığı
30 Kasım 2024

İstanbul Bilgi Üniversitesi
Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
Eski Silahtarağa Elektrik Santrali
Kazım Karabekir Cad. No. 2/13
Eyüpsultan-İstanbul
<http://goc.bilgi.edu.tr>

İstanbul Bilgi Üniversitesi
GÖÇ ÇALIŞMALARI
UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ

BİLGİ
Mükemmeliyet
Alanları

İstanbul
Bilgi Üniversitesi

VI. GÖÇ ÇALIŞMALARI LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİ KONFERANSI

30 Kasım 2024

santralistanbul Kampüsü E1-301 & E1-307 & Çevrim içi

VI. Göç Çalışmaları Lisansüstü Öğrenci Konferansı bu yıl da göç alanında çalışan yüksek lisans ve doktora öğrencilerini hem birbirleriyle hem de bu alanda farklı disiplinlerde ve/veya disiplinlerarası çalışan deneyimli akademisyenlerle buluşturuyor. Süregiden savaşlar, çatışmalar, baskı, eşitsizlik, yoksulluk, afetler ve iklim değişikliği şartları yanı sıra göçmen karşıtlığı ve göç yönetimi başlıklarıyla güncelliğini koruyan göç çalışmalarında, araştırmaları güçlendirmek ve araştırma sonuçlarının geniş kapsamlı ele alınmasını sağlamak konferansta ortak hedefimiz. İstanbul Bilgi Üniversitesi Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi olarak 2019 yılından bu yana değerli Bilim Kurulu üyelerinin katkılarıyla düzenlediğimiz **Göç Çalışmaları Lisansüstü Öğrenci Konferansı** aracılığıyla tartışmak, birbirimizden öğrenmek ve beraber düşünmek için bir araya geliyoruz.

İstanbul Bilgi Üniversitesi
Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

Bilim Kurulu

A. Tamer AKER

Didem DANIŞ

Mine EDER

Tuğçe ERÇETİN

Emre ERDOĞAN

Gülay Uğur GÖKSEL

Neva Övünç ÖZTÜRK

Deniz SERT

Sedef TURPER

Pınar UYAN SEMERCİ

Deniz Güneş YARDIMCI

PROGRAM 30 Kasım 2024		
09.00-09.30	AÇILIŞ Pınar Uyan Semerci, İstanbul Bilgi Üniversitesi Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi	
	1. OTURUM	
09.30-11.00	1.A. İklim, Afetler ve Mevsimlik Tarımda Göç Moderatör: Pınar Uyan Semerci	1.B. Göçmen Algısı ve Toplumsal Uyum Moderatör: Gülay Uğur Göksel
	6 Şubat Depremi Sonrası Kent Merkezinden Kırsal Alanlara Yapılan Göç: Hatay Örneği <i>Zehra Zeytinci, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi</i>	Türkiye’de Gençlerin Suriyeli Sığınmacı Algısı ve Oy Kullanma Davranışlarına Etkisi <i>Ebru Türçihan İnci, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi</i>
	İklim Değişikliğinin Antalya’daki Göç Dinamiklerine Etkisi ve Yönetimsel Çözümler <i>Halil Durur, Anadolu Üniversitesi</i>	Türkiye’de Göçmen Gönüllüler - Mersin Uluslararası Etkinlik Grubu Örneği <i>Tillie Kluthe, Humboldt Üniversitesi</i>
	Mevsimlik Tarım İşlerinde Çalışan Çocukların Üniversite Eğitimine Erişimi: Şanlıurfa Örneği <i>Ayşegül Özbek Kansu, Ortadoğu Teknik Üniversitesi</i>	Türkiye Medyasında Suriyelilere Yönelik Haberlerin Önyargıya Etkisi: Medya Güveninin Düzenleyici Rolü <i>Yağmur Şimşek, Ortadoğu Teknik Üniversitesi</i>
11.00-11.30	ARA	
	2. OTURUM	
11.30-13.00	2.A. Uluslararası Göç, Politika Uygulamaları ve Hukuk Moderatör: Tuğçe Erçetin Tartışmacı: Neva Övünç Öztürk	2.B. Uluslararası Göç ve Toplumsal Entegrasyon Moderatör: Deniz Sert

	Bir Göç Devleti Olarak Türkiye: Yatırım Vatandaşlığı ve Neoliberal Etkiler <i>Duygu Altunoğlu Yıldız, İstanbul Üniversitesi</i>	Sosyal Uyum ve Toplumsal Bütünleşme Uygulamalarının Gelişimine Suriyelilerin Etkisi: İzmir Örneği <i>Selvet Çetin, Afyon Kocatepe Üniversitesi</i>
	Sığınma Hakkı ve Sınır Kabul Etmeme Uygulamaları Üzerine Hukuki Bir Bakış <i>Vahit Mert Körpe, Dokuz Eylül Üniversitesi</i>	Her yerde ötekileştirilmiş!: Berlin'deki Türkiyeli Queer Bireylerin Sosyal Entegrasyon Deneyimleri Üzerine Bir Araştırma <i>Durmuş Dikmen, İstanbul Bilgi Üniversitesi & European Viadrina Frankfurt Oder Üniversitesi</i>
	Geri Dönüş Sürecinde Ulusal ve Uluslararası Politikalar: Türkiye ve Avrupa Örnekleri <i>Betül Atiye Yalçın, Mardin Artuklu Üniversitesi</i>	Tek Ebeveyn Olarak Göçmen Anne ve Ulusötesi Anneler Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz <i>Nagehan Taner, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi</i>
13.00-14.00	ÖĞLE ARASI	
	3. OTURUM	
14.00-15.30	3.A. Diaspora ve Tekrar Göç Deneyimleri Moderatör: Tuğçe Erçetin	3.B. Ulusal ve Uluslararası Göç ve Uyum Politikaları Moderatör: Sedef Turper
	Diasporik bir Örgütlenme Biçimi Olarak Almanya'daki Alevi Dernekleri <i>Aşkın Can Bacık, Kocaeli Üniversitesi</i>	Uluslararası Göç Yönetişimi ve Avrupa Birliği <i>Fatmanur Parlak, İstanbul Bilgi Üniversitesi</i>
	Navigating Risk and Uncertainty: The Experiences of Foreign Migrants Returning to Libya <i>Samar Bakoush, İstanbul Bilgi Üniversitesi</i>	Almanya'da AB Vatandaşı Olmayanların Kamusal Katılımı Alanında Süreklilik ve Değişim: Tarihsel ve Güncel Perspektifler <i>Aybike Kerpişçi, Koç Üniversitesi</i>
	Filistin Diasporası ve Antisemitizmin Simgesel Şiddet Olarak İnşası <i>Yunus Yeşil, Koç Üniversitesi</i>	The Interplay of Names: Immigration Policies and Human Needs in the Context of Syrians Living in Turkey under Different Labels <i>Zeid Faraman, İstanbul Bilgi Üniversitesi</i>

15.30-16.00	ARA	
	4. OTURUM	
16.00-17.30	4.A. Uluslararası Göç, Emek ve Ekonomi Dinamikleri Moderatör: Pınar Uyan Semerci	4.B. Göç, Azınlıklar, Kentsel Hafıza Moderatör: Deniz Güneş Yardımcı
	Sığınmacı Nüfusu ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye ve Ortadoğu Ülkeleri Üzerine Bir Ampirik Analiz <i>Melek Nur Osanmaz, Gaziantep Üniversitesi & İffet Bilir, İnönü Üniversitesi</i>	Demografik Dinamikler Işığında İstanbul'da Yahudi Görünürlüğü ve Kentsel Belleğin Değişimi <i>Elsa Pınar Kılavuz, Ecole Pratique des Hautes Etudes</i>
	Savaş, Göç ve Kapitalist Emek Rejimi Bağlamında Suriyeli Ailelerin Türkiye'deki Deneyimleri <i>Elçin Turan, Köln Üniversitesi</i>	İstanbul'daki Felafel Restoranlarında Çeşitli Aidiyet Biçimleri ve Kozmopolit Mitler Arasında Gezinmek <i>Büşra Eser, Kadir Has Üniversitesi</i>
		Göçün Hafızası ve Temsili: Türkiye'deki Ortadoğulu Göçmen Sanatçılar ve Bir Hafıza Mekânı Olarak Göçmen Sanatı <i>Ecem Hazal Öksüzömer Barlak, Işık Üniversitesi</i>
17.30-18.00	KAPANIŞ Konferans Bilim Kurulu katılımıyla	

*Her oturumda paneller eş zamanlı olarak hibrit şekilde gerçekleştirilecektir.

*Paneller A, salon E1-301'de gerçekleştirilecektir.

*Paneller B, salon E1-307'de gerçekleştirilecektir.

AÇILIŞ

09.00-09.30

1. OTURUM

09.30-11.00

1.A. İklim, Afetler ve Mevsimlik Tarımda Göç

Moderatör: Pınar Uyan Semerci

Zehra ZEYTİNCİ

*Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Göç Araştırmaları – Yüksek Lisans*

6 Şubat Depremi Sonrası Kent Merkezinden Kırsal Alanlara Yapılan Göç: Hatay Örneği

Yüksek lisans tezi olarak yürütülen bu çalışma; yakın tarihte ülkemizde gerçekleşen ve tarihe “asrın felaketi” olarak geçen 6 Şubat Kahramanmaraş (Pazarcık) depremi sonrası kentsel merkezlerden kırsal alanlara yapılan göç üzerine Hatay örneğini irdelemektedir. Çalışma, konusu gereği literatürde eksik kalan nispeten daha az önem verilen bir alanı öne çıkaracak niteliktedir.

Literatürü incelediğimizde her ne kadar son yıllarda tersine göç konusu akademik dünyada belirginleşmeye başlayan yeni bir alan olarak karşımıza çıksa dahi kırsal alanlardan kentsel alanlara yapılan göçler veya uluslararası göçlere yoğunlaştığı çok açık bir gerçektir. Bu araştırma sayesinde deprem sonrası kent merkezlerinden kırsal alanlara yönelik yapılan geriye göç ve deprem arasındaki ilişkisi sorgulanacaktır. Deprem afeti sonrası kent merkezlerinden kırsala göç eden bireylerin zorunlu göç kapsamında kırsal alanlara göç etme sebepleri irdelenerek bireyleri geriye göçe zorlayan itici ve çekici faktörler analiz edilecektir. Ancak çalışmanın ana amacı göç etme sebeplerinden ibaret değildir. Bireylerin, zorunlu göç süreci ve sonrasında yaşadıkları ya da yaşanabilecek toplumsal, ekonomik ve kültürel değişimlere ışık tutarak özellikle sosyal değişim nedensel olarak ele alınacaktır.

Bu sebeple, çalışma nitel çalışma deseni ile yürütülecektir. Bu kapsamda çalışma öncelikle deprem sonrası oluşan zorunlu göç süreci, göç sürecine etki eden faktörler, göç edilen yerin tercih sebebi, göç sonrasında değişen sosyal dünyanın tanımlanması, göç sonrası toplumsal ve kültürel adaptasyon, nesiller arası ilişkiler, aile içi etkileşim ve ilişkilerin sorgulanması göçmenlerin neden Hatay’daki şehir merkezlerinden göç ettiklerini ve göç yönlerinin Hatay’da bulunan çeşitli kırsal alanlara yönelik olduğu yapılacak tüm derinlemesine görüşmelerle irdelenecek olup göç sonrası göçmenlerin yaşamlarında yaşanan farklılaşmalar; olumlu ve olumsuz yönleriyle tartışılacaktır.

Gerçekleşen göçün kalıcı olup olmayacağının anlaşılabilmesi için göçmenlerin bu konudaki düşünceleri sorgulanarak özellikle yapılan göçün kalıcı olması durumundaki toplumsal değişime etkileri tartışılacaktır. Kırsalın doğal afet zamanlarında nasıl da önemli bir yerleşim birimi olarak ortaya çıktığını gözler önüne sermeyi hedefleyen bu çalışma tersine göç ve nispeten köy sosyolojisi literatüründe öncü bir çalışma olmayı hedeflemektedir.

Araştırmanın evrenini; 6 Şubat Pazarcık depremi öncesinde Hatay ilinin kentsel bölgelerinde yaşayıp deprem sonrası Hatay ili içerisinde kırsal alanlarda yaşamaya başlayan ve hali hazırda kırsal bölgedeki yaşamlarına devam eden bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Hatay ili içerisinde kırsal alanlarda yaşamaya başlayan ve hali hazırda kırsal bölgedeki yaşamlarına devam eden 18 yaş üstü reşit evli kadın ve erkekler oluşturmaktadır. Hedeflenen görüşmecilere öncelikle sosyal bağlantılar aracılığıyla ardından kartopu yöntemiyle ulaşılması hedeflenmiştir. Çalışmanın ön görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Daha kapsamlı bir alan araştırması için ön görüşmeler tartışılacaktır.

Halil DURUR

Anadolu Üniversitesi

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi – Yüksek Lisans

İklim Değişikliğinin Antalya'daki Göç Dinamiklerine Etkisi ve Yönetimsel Çözümler

Türkiye'nin jeolojik konumu, sıkça depremler, orman yangınları ve seller gibi doğal afetlerin yaşanmasına zemin hazırlamaktadır. Özellikle 2011 yılında Van'da meydana gelen yıkıcı deprem, yüz binlerce insanın yaşam alanlarını terk etmesine ve büyük bir göç hareketine neden olmuştur. Nitekim 6 Şubat 2023 yılında meydana gelen depremlerin hemen akabinde Antalya'da faaliyet gösteren birçok kurum, deprem bölgesine yardım amacıyla seferber olmuş, etkilenen bireyler geçici olarak Antalya'da ikamet etmiştir. Ancak, bazıları Antalya'da kalmayı tercih ederken, diğerleri farklı bölgelere veya asıl yaşadıkları illere geri dönmüştür. Bu örnek, yaşanan doğal afetlerin kent ve topluluklar üzerindeki uzun vadeli ve derin etkilerini açıkça ortaya koymaktadır. Anlık yıkımların ötesinde, bu afetler sosyoekonomik ve demografik yapıda kalıcı değişimlere yol açmıştır. 2021 ve 2022 yıllarında Türkiye'nin farklı bölgelerinde yaşanan orman yangınları, özellikle Manavgat'ta birçok insanın tahliye edilmesine ve güvenli bölgelere geçici olarak yerleştirilmesine sebep olmuştur. Antalya'da yaşanan fırtınalar, hortumlar, seller ve taşkınlar ise can ve mal kayıplarına yol açarak, afetlere karşı hazırlıklı olmanın ve etkin müdahale mekanizmalarının önemini ortaya koymaktadır. Afetler, bölge halkının yaşam koşullarını ve sosyal yapılarını temelden etkileyerek, bölgesel demografik yapıyı dönüştürmüştür. Türkiye'deki doğal afetlerin analizi, afetlere karşı daha dirençli topluluklar oluşturmak ve afet risklerini azaltmak için kritik öneme sahiptir.

Bu çalışma, Antalya'da iklim değişikliğinin yol açtığı doğal afetlerin neden olduğu göç hareketlerini ve bu süreçte yerel yönetimlerin ve diğer ilgili aktörlerin üstlendikleri rolleri derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden doküman analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada; Antalya İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü'nün hazırladığı afet risk azaltma planı ve Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin afet riskini azaltma ve iklime uyum eylem planı, deprem master planı gibi stratejik dokümanlar, içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, belediyeler ve sivil toplum kuruluşları gibi aktörlerin, afet sonrası yerinden edilen bireylerin yeni yerleşim

yerlerine adaptasyonu, geri dönüş süreçleri ve yönetsel sorunlara çözüm bulma konusundaki etkinlikleri, bu çalışmanın temelini oluşturacak analizler arasındadır. Antalya'nın doğal afetlerden en çok zarar gören Kumluca ve Manavgat gibi ilçelerde faaliyet gösteren ilgili aktörlerin afet yönetimi süreçlerindeki ilgili çalışmaları analizin odağını oluşturmaktadır. Sonuç olarak, süreçte aktif rol üstlenen paydaş temsilcileriyle yapılan görüşmelerden önemli veriler elde edilmiştir. Bu doğrultuda; Antalya'nın afet kaynaklı göç dinamiklerine verdiği tepkiler ve süreçteki eksiklikler detaylı bir şekilde ortaya konulmuş, hem yerel hem de ulusal düzeyde politika yapıcılar için önemli veriler sağlanmış, afet yönetimi ve risk azaltma stratejilerinin geliştirilmesini içeren sonuçlara varılmıştır.

Ayşegül ÖZBEK KANSU
Ortadoğu Teknik Üniversitesi
Sosyoloji - Doktora

Mevsimlik Tarım İşlerinde Çalışan Çocukların Üniversite Eğitimine Erişimi: Şanlıurfa Örneği

Yoksulluk, diğer nedenlerin yanı sıra birçok çocuğun çalışmasına neden olmakta ve eğitim şansını azaltmaktadır. Çocuk işçiliği, milyonlarca çocuğun zorunlu eğitim hakkını elinden alan ve onları hayati tehlike arz eden olumsuz işlere maruz bırakan toplumsal bir sorundur. İşgücüne katılımları, gelecekteki beklentileri ve kişisel gelişimleri için çok önemli olan eğitim haklarının reddedilmesi veya bu haktan mahrum bırakılmaları ya da eğitimsel gelişimleri için yeterli zaman harcayamamaları anlamına gelmektedir. Türkiye’de mevsimlik tarım işçiliği de işte tam bu nedenle en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğinden biri olarak kabul edilmektedir.

Türkiye’de, vasıfsız olan, diğer sektörlerde istihdam olanağı bulamayan, çalışacak toprağı olmayan ya da çok az toprağı olup geçimini sağlayamayan aileler, mevsimlik gezici tarım işçisi (MGTİ) olarak çalışmakta ve Türkiye’de tarımsal üretim yapan farklı bölgelere göç etmektedirler. Aile üyelerinin neredeyse tamamı Mart-Nisan aylarında başlayan ve bazı durumlarda Kasım ayına kadar devam eden mevsimlik tarım işçiliğine katılmaktadır. Sürekli seyahat etmeyi gerektiren bu ekonomik kazanç biçimi, çocukların eğitime erişimini ve eğitime devamlılığını olumsuz etkileyerek eğitim haklarından yararlanmalarını riske atmaktadır. Mevsimlik tarım işçisi ailelerin zorunlu eğitim çağındaki çocukları bazen aylar boyunca okullarından uzak kalmakta ve nitelikli eğitime erişimde sorun yaşamaktadırlar. “Eğitim hakkı herkes için geçerlidir” ilkesi İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası tarafından güvence altına alınmış olsa da, mevsimlik gezici tarım işçisi ailelerin çocukları da dâhil olmak üzere temel eğitim çağındaki çocukların bir kısmı, özellikle ailelerinin yoksulluğu nedeniyle bu haktan yararlanamamaktadır ve eğitimleri kesintiye uğradığı için eğitim yoluyla sınıf atlama şansını kaybederek yoksulluk zincirini kıramamaktadır.

Öte yandan, mevsimlik tarımda çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılması için yürütülen proje çalışmalarından bilindiği üzere, ailelerinin yaşadığı tüm zor koşullara ve yoksulluğa rağmen eğitimlerine devam ederek üniversiteye gidebilmiş ve iş sahibi olabilmiş gençler de bulunmaktadır. Bu araştırma, bu gençlerin hayatlarına odaklanarak, “nasıl oldu da başardılar, üniversiteye gitme ve iş sahibi olma şansını yakaladılar” sorularına cevap bulmayı

amaçlamıştır. Araştırmada, üniversiteye gidebilen ve hatta meslek sahibi olabilen bu gençlerin çabalarına odaklanılarak, hayatlarını mevsimlik tarım işçisi olarak sürdüren diğer gençlerden ayrıldıkları noktalar anlaşılmasına çalışılmıştır. Bu gençlerin hikâyeleri üzerinden başarılarının ardındaki örüntülere dikkat çekilmiş, bu örüntüler kişisel, toplumsal ve yapısal boyutlara vurgu yapılarak ele alınmıştır.

Araştırmanın teori bölümünde çocuk işçiliği ve eğitim literatürüne odaklanılmıştır. Araştırma yöntemi olarak derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır ve kartopu tekniğine dayalı örnekler seçilmiştir. Şanlıurfalı 10'u kadın 15'i erkek olmak üzere 25 kişi ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmada bu gençlerin tüm zor koşullara rağmen üniversiteye nasıl gidebildiklerine odaklanılmış ve “Mevsimlik tarım işçi ailelerin çocuklarının üniversite eğitimi almasını sağlayan faktörler nelerdir?” sorusuna yanıt bulunmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamında yapılan tüm görüşmelerde, çalışma ve yaşam koşulları ne kadar zor olursa olsun çocukların okulda kalması için aile desteğinin kritik olduğu ortaya çıkmıştır. Genç kızların eğitime devamlılığında bu faktör daha da belirleyici olmuştur.

Genel olarak mevsimlik tarım işçisi aileler ve çocukları üzerine yapılan araştırmalar ve tezler, hep yoksulluğa, ailelerin ve çocukların yaşadığı yoksulluk ve yoksunluk döngüsüne, kötü çalışma ve yaşam koşullarına, hizmetlere erişimde yaşanan sorunlara odaklanmıştır. Bu araştırma ise, konuya başka bir açıdan yaklaşılarak gençlerin hikâyelerindeki umuda odaklanılmış, onların hikâyelerinin diğer çocuklardan nasıl farklılaştığı anlaşılmasına çalışılmıştır. Bu çalışma aynı zamanda, görüşme sonuçlarından hareketle, mevsimlik gezici tarım işçisi ailelerin çocuklarının eğitim yoluyla yoksulluk döngüsünü kırabilmeleri için güçlendirilmelerini desteklemek üzere hayata geçirilmesi gereken politikaları ve uygulamaları dile getirmiştir. “Çocukların yoksulluk döngüsünden çıkmaları için önemli bir şans olan eğitim hakkından eşit bir şekilde yararlanmaları için neler yapılabilir?” sorusuna cevaplar sunarak mevsimlik tarım işçisi ailelere, çocuklarına, eğitim camiasına ve çocuk işçiliği ile mücadele eden tüm kurum ve kuruluşlara ilham vermeyi hedeflemiştir.

Eğitim hakkı bir insan hakkıdır ve çocukların ücretsiz, zorunlu, kaliteli temel eğitime erişimlerinin sağlanması, insanların tam potansiyellerine ulaşmaları açısından önemlidir. Unutulmamalıdır ki, eğitim yoluyla sosyal olarak dışlanmış çocuklar ve yetişkinler yoksulluktan kurtulmak için daha fazla fırsata sahip olabilirler ve bu da ulusal kalkınmayı destekler. Bu nedenle, çocuk işçilerin çoğunluğunun mensup olduğu yoksul ailelerin çocuklarına uygun ve erişilebilir kaliteli ve ücretsiz eğitim sağlamak için entegre bir politika ve eylem programı geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

1.B. Göçmen Algısı ve Toplumsal Uyum

Moderatör: Gülay Uğur Göksel

Ebru Türçihan İNCİ

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Kamu Yönetimi – Yüksek Lisans

Türkiye’de Gençlerin Suriyeli Sığınmacı Algısı ve Oy Kullanma Davranışlarına Etkisi

Göç, tarih boyunca toplumlar arasında insan hareketlerini tetikleyen ekonomik, sosyal, siyasi ve çevresel faktörlerin bir sonucu olarak gerçekleşmiştir. Anadolu coğrafyası bu göç hareketlerinin merkezinde bulunan bir bölge olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla, Türkiye günümüzde de göçmenler, sığınmacılar ve mülteciler için bir hedef ülke olarak görülmektedir. Nitekim 2011 yılından bu yana milyonlarca Suriyeli sığınmacı, Suriye’deki savaş ortamından kaçarak komşu ülkelere göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu ülkelerin başında 26.09.2024 tarihi itibarıyla 3.090.975 Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapan Türkiye gelmektedir. Türkiye’nin bu kadar çok sayıda Suriyeli sığınmacıyı barındırmasının yanı sıra, Suriyeli sığınmacıların dönüş sürelerinin belirsizliği ve ekonomik sorunlar halk arasında, özellikle de gençler arasında, her geçen gün artan huzursuzluklara yol açmaktadır. Bu huzursuzluğun, başta seçim dönemleri olmak üzere siyasilerin söylemlerine de yansıdığı net bir şekilde görülmektedir.

Bu çalışma, Türkiye’de gençlerin Suriyeli sığınmacılara yönelik algılarının oy verme davranışlarına olan etkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Karma yöntemin benimsendiği bu çalışmada Ankara, İstanbul, İzmir, Gaziantep ve Hatay illerinde yaşayan, seçimlerde oy kullanmış 18-30 yaş aralığındaki 100 katılımcı ile anket çalışması ve 15 katılımcı ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ek olarak, 2023 genel seçimleri ve 2024 yerel seçimleri döneminde siyasi partilerin seçim beyannameleri incelenmiş ve siyasi liderlerin söylemleri Teun van Dijk’in eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde katılımcı gençler arasında Suriyeli sığınmacılara yönelik karşıtlığın ve olumsuz tutumların yüksek seviyelerde olduğu ve katılımcı gençlerin Suriyeli sığınmacıları sosyo-kültürel, ekonomik, güvenlik ve demografik açıdan bir tehdit olarak algıladıkları, bu algıların gençlerin oy kullanma davranışlarına etki ederek göç ve sığınmacı karşıtlığı ile politikalar üreten siyasi partilere/liderlere yöneldiklerini ve oy kullanma davranışlarını etkilediği sonucuna varılmıştır. Katılımcıların rasyonel oy verme ve stratejik oy verme davranışı sergileyerek, Suriyeli sığınmacılara yönelik olumsuz algılarını ve kalıp yargılarını oy verirken göç ve sığınmacı politikalarını daha sert eleştiren siyasi parti ve liderlerden yana kullanmış oldukları tespit edilmiştir.

Tillie KLUTHE*Humboldt Üniversitesi**Avrupa Etnolojisi - Doktora***Türkiye’de Göçmen Gönüllüler - Mersin Uluslararası Etkinlik Grubu Örneği**

Göçmenlerin gönüllü katılımı, Türkiye’de sivil toplumun gelişimi konusundaki tartışmalara ve özellikle göç çalışmaları alanına neredeyse hiç dâhil edilmiyor. Türkiye’de yaşayan göçmenler kırılgan grup olarak özel zorluklar yaşarken, siyasal ve iktisadi değişimler, toplumsal gerilimler, kutuplaşma ve devlet kontrolünden de benzer şekilde etkilenmektedirler.

Güvensizlik ve/veya resmî destek eksikliği duygularına karşı gözle görülür bir tepki, dayanışma ve karşılıklı paylaşım arayışında ağların oluşturulması ve gönüllü faaliyetlerin düzenlenmesidir. Bir sarkaç göçmeni ve Türkiye’de aktif bir gönüllü ve etnografik araştırmacı olarak Türkiye’de göçmenlerin sivil katılımının olası anlamları ve uygulamalarını “Mersin Uluslararası Etkinlik Grubu” örneği üzerinden tartışmayı amaçlıyorum.

Türkiye tarihinde çok gergin bir dönem olan iki yıllık olağanüstü halden (20 Temmuz 2016 - 18 Temmuz 2018) ve 15 Temmuz 2016 darbe girişiminden kısa süre önce Mersin’de yaşayan farklı kökenlerden göçmenler ve göçmen olmayanlardan oluşan bir grup genç, “Mersin International Activities Group/Mersin Uluslararası Etkinlik Grubu”, kısa adıyla Mersin International, gönüllü grubunu kurdular. Mersin International, yerel gerginlikleri azaltmak için yerel toplulukla pozitif enerji paylaşmak, gündelik ırkçılık/ayrımcılığa karşı çıkmak ve dayanışma ve karşılıklı paylaşım için bir araya gelmek amaçlarıyla oluştu. Temel faaliyet alanı bireyler, diğer gönüllü gruplar, sivil toplum örgütleri ve yerel belediye işbirliği ile yerel festivaller (“Festival Günleri”) düzenlemek olmuştur.

Bu çalışmada Mersin International’ın beş göçmen gönüllüsü ile gerçekleştirdiğim, özgeçmişleri, gönüllülük için motivasyonları ile mevcut ve önceki gönüllülük deneyimlerini ele alan yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmelere dair analizi paylaşacağım. Ayrıca katılımcı gözlemci olarak yer aldığım etkinliklere dair değerlendirmeleri de sunacağım. Göçmen kökenli gönüllülerin katılımı, göçmenler için destek ve içerme çalışmalarında kamu idarelerinin tamamlayamadığı alanlara aktif katkı sağlanması yanı sıra demokrasinin kurulması için de potansiyel kaynak olarak görülebilir.

Yağmur ŞİMŞEK*Ortadoğu Teknik Üniversitesi**Sosyal Psikoloji - Doktora***Türkiye Medyasında Suriyelilere Yönelik Haberlerin Önyargıya Etkisi: Medya Güveninin Düzenleyici Rolü¹**

Literatürde daha önce yürütülmüş çalışmalar, medya aracılığıyla pozitif temasın etnik azınlık ve göçmen gruplara yönelik önyargıları azalttığı yönünde bulgular ortaya koymuştur. Fakat medyaya maruz kalmanın önyargılar ile pozitif yönde ilişkili olduğunu ortaya çıkaran

¹ Bu çalışma Doç. Dr. Leman Korkmaz danışmanlığında yürütülen yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

çalışmalar da mevcuttur. Özellikle haber medyası, göçmenlere yönelik olumsuz temsiller içerdiği için göçmenlere yönelik önyargıları arttırmaktadır. Genel anlamda ise medya ve önyargı arasındaki ilişkinin karmaşık olduğu görülmekle beraber, araştırmacılar bu ilişkide rol oynayabilecek faktörleri araştırmıştır. Araştırılan faktörlerden bir tanesi de medyaya yönelik güvendir. Literatürde medya ve önyargı arasındaki ilişkide medyaya güvenin rolünü inceleyen kısıtlı çalışmalar çelişkili sonuçlar ortaya koymuştur. Türkiye özelinde ise, Türkiye’de yoğun bir nüfusa sahip olan Suriyelilerin ana akım medya, sosyal medya ve İnternet haber sayfaları olmak üzere farklı haber kaynaklarında temsillerinin oldukça negatif olduğu görülmüştür. Ek olarak, Türkiye’deki literatürde bazı çalışmalar çeşitli haber kaynakları aracılığıyla Suriyeliler ile ilgili haberlere maruz kalmanın onlara yönelik tutumları etkilediğini ortaya çıkarmıştır. Bunun yanında, Türkiye medyasına güven fazlaca vurgulanan bir olgudur. Dolayısıyla bu durum, Türkiye özelinde de medyaya güvenin medya ve önyargılar arasındaki ilişkiyi incelerken göz ardı edilmemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Fakat Türkiye’deki literatürde medya ve önyargılar arasındaki ilişkide medyaya yönelik güvenin rolünü inceleyen bir çalışma bilgim dâhilinde bulunmamaktadır. Bu doğrultuda, mevcut çalışmada ana akım medya, sosyal medya ve İnternet haber sayfaları olmak üzere, farklı medya kaynakları özelinde Suriyeliler ile ilgili medya haberlerine maruz kalma ile önyargının bileşenleri olan Suriyelilere yönelik duygu ve davranış niyeti arasındaki ilişki incelenmiştir. Ek olarak, belirtilen haber kaynaklarındaki Suriyeliler ile ilgili haberlere güvenin bu ilişkideki düzenleyici rolü de incelenmiştir. Veriler Qualtrics aracılığıyla toplanmış ve 362 katılımcının verileri analize dâhil edilmiştir. Katılımcıların demografik bilgilerini elde etmek amacıyla ilk olarak genel, pozitif ve negatif yüz yüze temas deneyimleri (Yanbolluoğlu, 2018) sorularını da içeren Demografik Bilgi Formu sunulmuştur. Medya haberlerine maruz kalma değişkenini ölçmek için katılımcıların Suriyeliler ile haberlere maruz kalma sıklıklarını, 1 (çok az) ve 5 (sıklıkla) arasında değişen 5 dereceli Likert tipi ölçeği ile doldurması istenmiştir. Haberlere maruz kalma; ana akım medya, sosyal medya ve İnternet haber sayfaları özelinde ayrı ayrı ölçülmüştür. Belirtilen haber kaynaklarında Suriyeliler ile ilgili haberlere güveni ölçmek için ise araştırmacı ve tez danışmanı tarafından Türkçeye çevrilmiş 9-Maddeli Haber Güvenilirliği Ölçeği (Yale vd., 2015) kullanılmıştır. Son olarak, önyargının duygu ve davranış niyeti bileşenlerini ölçmek için ise Türkçeye uyarlanmış Sosyal Mesafe Ölçeği (Bogardus, 1967; Balaban, 2013) ve Semantik Diferansiyel Ölçek/Dış-Grup Negatifliği Ölçeği (de Zavala, 2013; Korkmaz, 2016) kullanılmıştır. Process MACRO Versiyon 4.2, Model 1 kullanılarak belirtilen farklı medya kaynakları ve önyargı bileşenleri özelinde altı tane moderasyon analizi yürütülmüştür. Pozitif ve negatif yüz yüze temas değişkenleri tüm analizlerde kontrol değişkenleri olarak analizlere dâhil edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre doğrudan etkilere bakıldığında, ana akım medya ($B = .15$, $SE = .07$, $p < .05$, 95% CI [.01, .29]), sosyal medya ($B = .17$, $SE = .08$, $p < .05$, 95% CI [.01, .33]) ve İnternet haber sayfalarındaki ($B = .16$, $SE = .08$, $p < .05$, 95% CI [.01, .31]) haberlere maruz kalmanın katılımcıların Suriyelilere yönelik sosyal mesafe tercihlerini anlamlı şekilde yordadığı bulunmuştur. Ek olarak, Suriyeliler ile ilgili sosyal medya haberlerine maruz kalma Suriyelilere yönelik olumsuz duyguları anlamlı şekilde yordamıştır ($B = .11$, $SE = .03$, $p < .01$, 95% CI [.04, .17]). Fakat bu etki ana akım medya ve İnternet haber sayfası haberleri özelinde bulunmamıştır. Etkileşim etkisine bakıldığında ise, ana akım medya haberlerine olan güven, ana akım medya haberlerine maruz kalma ile sosyal mesafe tercihleri arasındaki ilişkide anlamlı şekilde düzenleyici etki göstermiştir ($B = .16$, $SE = .08$, $p < .05$, 95% CI [.01, .31]). Fakat diğer

analizlerde moderatörün anlamlı bir etkisi görülmemiştir. Literatürle tutarlı şekilde medya haberlerine maruz kalmanın önyargılar üzerinde etkili olduğu görüşü büyük oranda desteklenmiştir. Medya haberlerine güvenin de kısmen de olsa ana akım medya haberleri özelinde rol oynadığı görülmüştür. Çalışmada, sonuçların önyargı bileşenleri ve medya kaynakları bağlamında farklılaşması tartışılmıştır. Mevcut çalışmanın bulguları, hem bireysel olarak medya kullanıcılarının medyanın tutumlar üzerindeki etkisi açısından farkındalık kazanmasına hem de medya alanında çalışanların medyada Suriyelilere yönelik temsiller konusunda düzenlemeler yapmasına katkı sağlayabilir. Bunun yanında, Suriyelileri içeren haberler ve önyargı arasındaki ilişkiyi incelerken önyargının farklı bileşenlerini ve farklı medya kanallarını değerlendirmesi ve bu ilişkide haberlere güvenin rolünü de değerlendirmesi açısından alana katkı sunabileceği söylenebilir.

2. OTURUM

11.30-13.00

2.A. Uluslararası Göç, Politika Uygulamaları ve Hukuk

Moderatör: Tuğçe Erçetin

Tartışmacı: Neva Övünç Öztürk

Duygu ALTUNOĞLU YILDIZ

İstanbul Üniversitesi

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler - Doktora

Bir Göç Devleti Olarak Türkiye: Yatırım Vatandaşlığı ve Neoliberal Etkiler

Bu çalışma, Türkiye'nin göç politikalarının küreselleşme süreci ve uluslararası göç dinamikleri doğrultusunda nasıl şekillendiğini tartışmayı amaçlamaktadır. Modern devletlerin göç yönetiminde karşılaştığı zorluklar, ekonomik ihtiyaçlar ve toplumsal baskılar arasında bir denge kurmayı zorunlu hale getirmektedir. Peki, Türkiye bu dinamikler karşısında nasıl bir göç yönetim modeli geliştirmiştir? Türkiye'nin göç politikaları, ulus-devlet inşası ile başlayan süreçten, küreselleşmenin etkisiyle nasıl bir evrim geçirmektedir?

Bu soruya yanıt vermek için süreç izleme (process tracing) yöntemi kullanılarak, Türkiye'nin göç yönetiminde tarihsel ve güncel eğilimler incelenecektir. Özellikle 2000 yılı sonrası dönemde uluslararası göç hareketleri, Türkiye'nin göç politikalarını yeniden şekillendirmiş ve bu süreçte Türkiye hem transit hem de hedef ülke olarak önemli bir rol üstlenmiştir. Bu bağlamda, Türkiye'nin bir yandan ekonomik büyümeyi desteklemek için göçü teşvik ederken, diğer yandan toplumsal ve siyasal baskılar nedeniyle sınırlarını kontrol etme ihtiyacı arasındaki dengeyi nasıl kurduğu tartışılacaktır.

Adamson ve Tsourapas, literatürde yer alan Göç Devleti kavramını genişleterek, Türkiye gibi Küresel Güney ülkelerinde göç yönetiminin daha farklı dinamiklere sahip olduğunu vurgulamışlardır. Bu bağlamda Türkiye'nin göç yönetimi üç model üzerinden analiz edilecektir: “Uluslaştırıcı Göç Devleti”, “Kalkınmacı Göç Devleti” ve “Neoliberal Göç Devleti”. Türkiye'nin erken dönem göç politikaları, homojen bir ulus-devlet inşa etme çabasıyla “Uluslaştırıcı Göç Devleti” modeli kapsamında ele alınacaktır. Kalkınma hedefleri doğrultusunda uygulanan politikalar ise “Kalkınmacı Göç Devleti” modeli çerçevesinde değerlendirilecektir. Neoliberal ekonomik politikaların etkisiyle, yabancı yatırımcıları çekmek ve sermaye akışını sağlamak amacıyla yürütülen politikalar ise “Neoliberal Göç Devleti” modeli kapsamında incelenecektir.

Türkiye'nin bu üç model çerçevesinde geliştirdiği göç yönetim stratejileri hem iç hem de dış politika açısından önemli sonuçlar doğurmuştur. Özellikle Suriye krizinin ardından artan göç dalgası, Türkiye'yi önemli bir göç merkezi haline getirmiş ve bu göçün yönetimi, devletin göç politikalarında köklü değişiklikler yapmasını zorunlu kılmıştır. Bu çalışma, Türkiye'nin göç devletine evrilen yapısının bölgesel ve küresel etkilerini incelemeyi hedeflemekte olup, Türkiye'nin göç yönetimindeki başarılarını ve karşılaştığı zorlukları ele alacaktır.

Sonuç olarak, bu tebliğ, Türkiye'nin göç politikalarını tarihsel ve güncel bağlamda ele alarak, “Göç Devleti” kavramı çerçevesinde nasıl bir dönüşüm geçirdiğini süreç izleme yöntemi ile ortaya koymayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda bu çalışma, Türkiye'nin küreselleşen dünyadaki göç yönetim stratejilerine ışık tutmayı hedeflemektedir. Bu çalışmadan elde edilen bulgular, Türkiye'nin küreselleşen dünyadaki göç yönetim stratejilerini değerlendirmeye ve literatüre farklı bir bakış açısı kazandırmaya katkı sağlayacaktır.

Vahit Mert KÖRPE

Dokuz Eylül Üniversitesi

Hukuk - Doktora

Sığınma Hakkı ve Sınra Kabul Etmeme Uygulamaları Üzerine Hukuki Bir Bakış

Dünyada giderek artan mülteci hareketliliğinin en ciddi sonuçlarından biri özellikle sınır kontrolü ve mülteci hukuku ile ilgili devletlerin hakları ve yükümlülükleri açısından ortaya çıkmaktadır. Miller ve Benhabib gibi yazarların da ifade ettiği üzere dengelenmesi oldukça zor olan ve temelinde kozmopolitanizm ve self determinasyon tartışmalarının yer aldığı iki olgu arasında yer alan bu gerilim 1948 Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi'nin 14. maddesi uyarınca herkesin sahip olduğu sığınma hakkının varlığına yönelik tartışmalara neden olmaktadır (Miller, 2016; Benhabib, 2006). Sığınma hakkının özünün devletlere sığınmacıların haklarına saygı gösterme ve bu doğrultuda uluslararası koruma taleplerini titizlikle değerlendirme yükümlülüğünü getirdiği kabul edilmektedir. Ancak uluslararası hukuk da aynı zamanda mevcut ulus-devlet yapısının bir parçası olarak devletlere bir sınır sahibi olma hakkını tanıdığından çoğu devlet genellikle bu iki durum arasında birini diğerine üstün tutmak yerine bir denge bulmaya çalışmaktadır. Diğer yandan uygulamada özellikle son zamanlarda kimi devletlerin sığınma hakkı aleyhine ve sınır politikaları lehine bir yaklaşımı benimsendiği doktrindeki çeşitli yazarlar ve insan hakları örgütleri tarafından da dile getirilmektedir

(Moreno-Lax, 2021; Frelick, Kysel & Podkul, 2016). Uluslararası koruma başvurusu sahiplerinin başka bir devletin korumasından yararlanma hakkı ile devletlerin sınırlarını koruma yetkisi pratikte sınıra kabul etmeme olarak bilinen ve sığınma hakkının ihlali şeklinde sonuçlanan bir dizi çeşitli uygulamanın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sınıra kabul etmeme uygulamalarının bir diğer belirleyici yönü ise geri gönderme yasağı ilkesi ve sığınmacı olarak tanınma hakkı ile yine yakından bağlantılı olmasıdır. Çalışmamızda sınıra kabul etmeme kavramı ve sığınmacı olarak tanınma hakkı ayrı ayrı analiz edilerek bu iki kavramın kesişme noktaları incelenecektir.

Çalışmamızın metodolojisinde esas olarak hukuk araştırmalarında kullanılan genel metodoloji yöntemi kullanılmış olup bu yöntem kanun, sözleşme ve bilimsel doktrinin mevcut bir konuya yönelik olarak ele aldığı çeşitli görüşlerin değerlendirilerek konuya ait çelişki, boşluk yahut eleştiriye açık noktalarının yine hukuki argümantasyon aracılığıyla açığa çıkarılması yahut bir derece tatmin edici şekilde aydınlatılması olarak kabul edilmektedir (Serozan, 2013). Göç ve sığınma hukuku bakımından da sınıra kabul etmeme uygulamaları Gammeltoft-Hansen ve Tan tarafından ifade edilen ve “caydırıcılık politikaları” olarak kabul edilen sığınmacıların sığınma hakkı ile uluslararası korumadan yararlanma iddialarına karşı devletlerin olumsuz müdahalelerini içeren mekanizmalardan bir tanesi olarak anlaşılmaktadır (Gammeltoft-Hansen ve Tan, 2017). Nitekim Hyndman ve Mountz tarafından “Neo-Refoulement” olarak da ifade edilen ve dışsallaştırma ile yakından bağlantılı olan caydırıcılık politikaları özellikle devletlerin sahip olduğu coğrafi avantajların da istismar edilmesi suretiyle uygulanan çeşitli yöntemleri birlikte kapsamaktadır (Hyndman & Mountz, 2008). Bu noktada sığınmacıların doğrudan geri çevrilmesi sonucunu doğuran pushback veya bir diğer adıyla geri itme uygulaması örnek verilebileceği gibi daha sofistike sınıra kabul etmeme uygulamaları olarak nitelenebilecek tampon bölge, güvenli ülke ve geri kabul anlaşmalarını da burada ifade etmek mümkündür.

Ancak sınıra kabul etmeme uygulamaları Hathaway’ın de belirttiği üzere aynı zamanda geri göndermeme ilkesi ile yakından bağlantılı olup olası bir sığınma hakkının tanınmaması sığınmacının aynı zamanda geri göndermeme ilkesine aykırı olarak da ciddi bir tehlikeye maruz kalma riskine yol açabilmektedir (Hathaway, 2021). Mülteci hukukuna yönelik en temel ilkelerden bir tanesi olan ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) tarafından da veciz bir şekilde “kişinin tanındığı için mülteci değil ve fakat mülteci olduğu için tanınacağı” olarak ifade ettiği maksim uluslararası koruma prosedürlerinin her halükarda işletilmesini ve bu bakımdan sınır politikalarının bu ilkenin askıya alınmasında yahut ikinci plana atılmasında bir mazeret teşkil edemeyeceğini açıkça ortaya koymaktadır (UNHCR, 2019). Sınıra kabul etmeme uygulamalarının bu ilkeye yönelik ihlali aynı zamanda sığınmacının bir birey olarak Arendt’in ifade ettiği haklara sahip olma kavramı üzerinden tanınmasına ve kendisini gerçekleştirmesine yönelik bir müdahale teşkil etmektedir (Arendt, 1979). Nitekim Gündoğdu’nun da belirttiği üzere bu husus aynı zamanda haklara yönelik açıklayıcı bir çerçeve çizmekten ziyade hakların elde edilmesi ve korunmasına yönelik daha aktif ve güncel bir tartışma zemini yaratılmasını gerektirmekte olup sınıra kabul etmeme uygulamalarına yönelik normatif bir araştırmanın en azından bu yöntemlerin niteliğine yönelik temel bir tartışma zemini sunacağı düşünülmektedir (Gündoğdu, 2015).

Bu itibarla anılan çalışmamızda ilk olarak sınıra kabul etmeme kavramı ele alınarak bu kavramın alternatif görünümüleri olarak örnek olarak seçmiş olduğumuz geri itme, tampon bölge

ve geri kabul anlaşmaları açıklanacaktır. Ardından ikinci bölümde ise bu düzenlemelerin sığınmacılar bakımından yarattığı olası hak ihlalleri yukarıda belirtilen hukuki doktrin ve yargı kararları ışığında incelenerek sonuç olarak buradaki sınıra kabul etmeme uygulamalarının göç ve sığınma hukukundaki giderek artan etkilerinin yarattığı ve yaratacağı olası sonuçları tartışılacaktır. Mevcut çalışmamızda bu yönden Türk uygulamasında görece yeni bir inceleme konusu olan ve alternatif yöntemler olarak adlandırılabilen bu mekanizmalara yönelik ileri tartışmalar için bir başlangıç noktası ve genel bir bakış açısı amaçlanmıştır.

Betül Atiye YALÇIN

Mardin Artuklu Üniversitesi

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler - Yüksek Lisans

Geri Dönüş Sürecinde Ulusal ve Uluslararası Politikalar: Türkiye ve Avrupa Örnekleri

Ulusal ve uluslararası düzeyde geri dönüş politikaları, mülteci ve göçmen krizlerinin çözümünde önemli bir yer tutmaktadır. Geri dönüş süreçleri, gönüllülük ilkesi çerçevesinde güvenli, onurlu ve sürdürülebilir olmalıdır. Uluslararası geri dönüş politikaları Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği gibi uluslararası örgütlerin öncülüğünde yürütülen programlar aracılığıyla oluşturulmaktadır. Bu programlar, mültecilerin menşe ülkelerine geri dönmelerini teşvik ederken aynı zamanda güvenlik, ekonomik ve sosyal koşulların iyileştirilmesine odaklanmaktadır. Örneğin, Ruanda, Kosova ve Afganistan'a geri dönüş programları incelendiğinde geri dönüş sırasında uluslararası örgütlerin politikalarının uygulandığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda Türkiye, Suriye'de oluşturduğu güvenli bölgeler, mültecilerin geri dönüşünü teşvik eden ve sınır güvenliğini sağlayan bir politika yürütmüştür. Türkiye, Suriye'de altyapı, eğitim ve sağlık gibi temel hizmetleri de sağlamaya çalışarak gönüllü geri dönüşü teşvik etmektedir. Avrupa Birliği ise Suriye konusunda daha diplomatik çözüm ve insani yardım temelli politikalar yürütmüştür. Ayrıca dönüş sonrası entegrasyon süreçleri daha uzun vadeleri içermektedir. Bu bildiri, Ruanda, Kosova ve Afganistan örnek olay incelemeleri ile bu bölgeye geri dönüş süreçlerini inceleyerek mültecilerin gönüllü, güvenli ve onurlu geri dönüşlerini teşvik edecek koşulların nasıl olması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu bildirinin amacı örnek olay incelemesi ile elde edilen verilerin karşılaştırılmalı analizini yaparak Türkiye'nin Suriyeli mültecilere yönelik gönüllü geri dönüşünü teşvik edecek politikaların geliştirilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

2.B. Uluslararası Göç ve Toplumsal Entegrasyon

Moderatör: Deniz Sert

Selvet ÇETİN

Afyon Kocatepe Üniversitesi

Sosyoloji – Doktora

Sosyal Uyum ve Toplumsal Bütünleşme Uygulamalarının Gelişimine Suriyelilerin Etkisi: İzmir Örneği

Türkiye, uzunca bir süredir düzensiz göçle mücadele ederken, aynı zamanda zorunlu göç nedeniyle ülkeye sığınan Suriyeli toplumun uyum süreçlerini kolaylaştırmak için çeşitli programlar geliştirmektedir. Kamu idaresine bağlı resmi kurumlarca yönetilen bu uyum sürecinde hayata geçirilen politikaların hedef kitle üzerinde nasıl bir etkiye yol açtığı tartışma konusudur. Doğal olarak, ülkedeki en yaygın ve zorunlu göç topluluğunu Suriyeliler oluşturduğu için, uyum çalışmalarının önemli bir bölümü geçici koruma altındaki bu kesime yönelik gerçekleştirilmektedir. Sığınmacı nüfusun yoğunluğu ve içinde bulunduğu dezavantajlı konum, sosyal bütünleşme ve uyum çalışmalarında bu topluluğa öncelik tanınmasını sağlamıştır. Dolayısıyla sosyal uyum ve toplumsal bütünleşmeyi doğrudan etkileyen göç yönetiminin hangi dinamikler ile gerçekleştiği, eksikliklerin neler olduğu ve bu eksikliklerin nasıl giderileceğine dair saha araştırmalarının yapılması önem kazanmaktadır. İzmir, Suriyeli sığınmacı nüfusun yoğunlaştığı ilk 10 il arasında bulunduğu için bu şehirde yapılacak bir araştırmadan elde edilecek bulgular evren hakkında yeterli fikir verecektir. Bornova, Buca ve Karabağlar gibi sığınmacı nüfusun yoğun olduğu ilçelerde yapılan saha araştırmasıyla önemli bulgulara ulaşılmıştır.

Bu araştırmanın amacı; geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sığınmacılara yönelik uygulanan “sosyal uyum” ve “toplumsal bütünleşme” süreçlerinin incelenerek, hedef grubun bu süreçte hangi düzeyde dâhil olduğunun belirlenmesi ve böylece göçmen ve sığınmacılar için daha güçlü ve sürdürülebilir uyum politikalarının geliştirilmesidir. Araştırmada; sosyal uyum ve toplumsal bütünleşme uygulamaları çerçevesinde yürütülen politikanın Suriyeli sığınmacılar özelinde nasıl bir etki meydana getirdiği ele alınmış ve “geçicilik” halinin sığınmacı toplumdaki uyum ve bütünleşme isteğini azaltıp azaltmadığına dair soruya cevap aranmıştır. Araştırmanın veri toplama tekniği olarak; derinlemesine görüşme, katılımcı gözlem ve yarı yapılandırılmış soru formları kullanılmış, 60 katılımcıyla yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerin 40’ı Suriyeli katılımcılarla, 20’si Türk katılımcılarla gerçekleşmiştir. Araştırma konusuyla ilgili literatür taraması yapılarak alana yönelik çalışmalar gözden geçirilmiştir. Yarı yapılandırılmış soru formu, katılımcıların araştırma konusu hakkındaki kişisel deneyimlerini, bakış açısı ve düşüncelerini kendi ifadeleri ile anlatmasına olanak tanıyan esnek bir yöntem olduğu için tercih edilmiştir. Önceden hazırlanan ve açık uçlu soruları içeren bu yöntemde görüşmenin akışına göre katılımcılara alt sorular sorulabilmiş, daha detaylı bilgiler istenebilmiştir. Üç ana bölümden oluşan soru formlarının ilkinde, sosyal ve kültürel ilişkilerin uyum ve bütünleşme sürecine etkisi değerlendirilmiştir. Katılımcılar bir arada yaşama iradesini ve bu iradenin sosyal

hayata ne şekilde yansıyor yansımadığına dair açık uçlu sorulara cevap vermişlerdir. İkinci soru formunda ise, eğitim, sağlık, barınma ve çalışma hayatına ilişkin politikanın uyum ve bütünleşme açısından etkisi ölçülmek istenmiştir. Bu bölümdeki sorular; Suriyeli toplumun eğitim, sağlık, iş yaşamı ve barınma hizmetlerinden ne düzeyde faydalandığına ve bu uygulamaların Suriyeli bireylerin hayatında ne gibi değişikliklere yol açtığına odaklandığı gibi, Türk katılımcıların bu politikayı hangi düzeyde sahiplenip sahiplenmediği de tartışılmıştır. Son bölümde, genel olarak resmi politikaların uyum ve bütünleşme isteğine etkisi incelenmiş, Suriyeli sığınmacıların Türk toplumuna uyum sağlama isteği ve çabası ölçülmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda Suriyeli sığınmacılara yönelik düzenlenen uyum politikalarına Türk katılımcıların yaklaşımı değerlendirilmiştir.

Durmuş DİKMEN

*İstanbul Bilgi Üniversitesi & European Viadrina Frankfurt Oder Üniversitesi
Avrupa Çalışmaları ve Uluslararası İlişkiler – Yüksek Lisans*

Her yerde ötekileştirilmiş!: Berlin'deki Türkiyeli Queer Bireylerin Sosyal Entegrasyon Deneyimleri Üzerine Bir Araştırma

Yüksek lisans tezi kapsamında yapılan ve devam etmekte olan bu çalışma, Türkiye'den Berlin'e göç eden queer bireylerin deneyimlerini ve sosyal entegrasyon süreçlerini araştırmayı amaçlamaktadır. Çalışma, queer Türkiyeli göçmenlerin göç süreçlerine ve sosyal entegrasyon süreçlerinde sivil toplum kuruluşlarının (STK'ların) rolüne odaklanmaktadır. Öncelikle, bu tez kapsamında, “Türkiyeli” ifadesi, çeşitliliği, çok kuşaklılığı ve postnational anlamları vurgulamak için kullanılmakta ve “Türk” terimi, sadece Türk etnik kimliğini tanımlamak için değil, aynı zamanda Türkiye'den gelen bireyleri ifade etmek için bir sıfat olarak kullanılmaktadır. Bu bağlamda, “Türk” ifadesinin kullanımı, Türkiye'den göç eden queer bireyleri merkezine alan bu çalışmada önem taşımaktadır. Bu ifade, göç ve kimlik çalışmalarında birleştirici bir rol oynayarak, farklı kuşaklardan gelen bireylerin yaşadığı çok boyutlu zorlukları ve marjinalleşme süreçlerini daha kapsamlı bir şekilde anlamamız açısından önem taşımaktadır (Petzen, 2004).

Birçok çalışma, Türkiyeli queer göçmenlerin Türk ve Alman kimliklerinin sıkça çelişen kültürel normlarıyla nasıl başa çıktığını incelemiştir. Araştırmalar, queer göçmenlerin geleneksel cinsiyet rollerine ve heteronormatif beklentilere uyum sağlamak için ailelerinden ve topluluklarından önemli baskılar hissettiklerini ortaya koymaktadır (Bayramoğlu, 2022; Kosnick, 2016; Petzen, 2004). Bu durum, bireylerin cinsel ve cinsiyet kimliklerini kültürel miraslarıyla uzlaştırmaya çalışırken izolasyon ve içsel çatışma hissetmelerine yol açmaktadır. Aynı zamanda, Türkiyeli queer göçmenler, daha geniş Alman toplumunda ayrımcılık ve dışlanma gibi zorluklarla da karşı karşıya kalmaktadır. Bazı çalışmalar, bu topluluğun yaşadığı zorlukların yabancı düşmanlığı ile daha da arttığını vurgulamaktadır (Kayaoglu & Kaya, t.y.). Bu tez çalışması kapsamında, queer göç, sosyal entegrasyon ve queer teori literatürüne dayalı bir çerçeve kullanılacaktır.

Çalışmanın saha alanı olarak Berlin'in seçilmesinin sebebi ise, şehrin uzun yıllardır süregelen bir queer tarihi olması ve bu tarih boyunca gelişen sosyal dinamiklerdir. Almanya'nın en queer dostu şehri olarak kabul edilen Berlin, aynı zamanda 1960'lı yıllarda Türkiye ve Almanya

arasındaki işçi göçü anlaşmasıyla gerçekleşen Türkiyeli göçü sayesinde önemli bir Türkiyeli nüfusuna da ev sahipliği yapmaktadır. Berlin'in bu tarihsel ve kültürel özellikleri, bu şehri queer Türkiyeli göçmenlerin göç ve entegrasyon süreçlerinin incelenmesi açısından stratejik bir saha haline getirmektedir.

Bu araştırma, nitel yöntemler- yarı yapılandırılmış mülakatlar kullanarak, ampirik olarak, STK'ların Berlin'deki queer Türkiyeli göçmenlerin entegrasyonunu nasıl desteklediğini araştırarak, etkili stratejileri ve iyileştirme alanlarını ortaya çıkaracaktır. Çalışma, hem göçmenlerden hem de STK'ların perspektiflerinden yola çıkarak sosyal entegrasyonu desteklemek için en iyi uygulamaların belirlenmesinde yardımcı olma potansiyeline sahiptir. Bu bağlamda araştırma, göç, queer kimlik ve sosyal entegrasyon hakkında daha derin bir anlayış sağlamayı ve STK'lara bu konu kapsamında bilgi sağlamayı amaçlamaktadır.

Nagehan TANER

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Kadın ve Aile Çalışmaları – Doktora

Tek Ebeveyn Olarak Göçmen Anne ve Ulusötesi Anneler Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz

Bu bildiri, bilimsel araştırma projesi ile desteklenen ve hazırlanmakta olan "Göçmen Anne Olmak: Türkiye'deki Tek Ebeveyn olarak Göçmen Anneler ve Ulusötesi Annelik" başlıklı doktora tezinin bulgularının bir kısmını içermektedir. Göç alan yazınında, uzun süre boyunca göçün erkekler tarafından alınan bir karar olduğu, kadın ve çocukların göç sürecine evlilik veya aile birleşimi yoluyla dâhil olduğu konu olmuştur (Kofman, 1998; Morokvasic, 1984). Erkeğin, aktif bir özne olarak harekete geçen, kadının ise pasif bir figür olarak erkeğe bağlı bir biçimde göçe devam ettiği görülmektedir. Dolayısıyla, kadınların göç deneyimleri çoğunlukla bir eş, anne ya da evlenme çağındaki genç kız olarak aile içindeki konumlarıyla ilişkilendirilmiştir (Abadan-Unat, 2017). Göçün kadınlaşması olgusu, 1980'lerden sonra küreselleşme ve ulus devletlerin neoliberal ekonomi politikalarının yarattığı eşitsizliklerle başa çıkmak için kadınların da göç süreçlerine aktif katılımının dikkat çekici boyutlara ulaşmasıyla ortaya çıkmıştır (Nawyn, 2010, Hondagneu-Sotelo, 2003). Gerek ekonomik amaçlı göçmen konumunda gerekse sığınmacı, mülteci, zorla yerinden edilme gibi zorunlu göç hareketlerinin bir parçası olarak yerinden edilmiş bireyler olarak göçmen kadınların annelik deneyimleri birden fazla kimlik ve rolle birlikte şekillenmektedir (Viruell-Fuentes vd., 2012). Göçmen kadınların deneyimleri etnik, dilsel, ailevi, sınıfsal açıdan farklılıklar gösterse de çoklu kimliklerin ve kültürlerarası geçişin birbiriyle kesişen sosyal ve psikolojik yönleri bulunmaktadır (Glenn, 1985; Hofmann & Buckley, 2013; Viruell-Fuentes vd., 2012). Göçün kadınlaşma olgusu göz önüne bulundurularak ve göçmen anneliği bir fenomen olarak incelendiğinde annelerin neoliberal yoksullukla başa çıkma süreçleri ve kültürlerarası geçişte toplumsal cinsiyet rollerinin sürekliliğinin kesişimi ortaya çıkmaktadır. Araştırma, Ankara, İstanbul, Sinop, Antalya ve Gaziantep illerinde gerçekleşmiş olup, 18 farklı ülkeden Türkiye'ye göç etmiş olan tek ebeveyn olarak anne ve ulusötesi annelerin deneyimleri arasında bir karşılaştırma yapmaktadır. Araştırma kapsamında toplam 34 tek ebeveyn ve 12 ulusötesi çocuk bakıcısı kadın ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Tek ebeveyn annelerin

çoğunlukla Suriye, Afganistan ve Irak gibi Orta Doğu coğrafyalarından zorunlu göçle geldiği, ulusötesi annelerin ise genellikle Gürcistan, Özbekistan ve Azerbaycan gibi bağımsız devlet topluluklarından geldikleri tespit edilmiştir. Feminist araştırma yöntemi kullanılarak yürütülen saha çalışmasının verileri fenomenolojik yöntemle tematik olarak analiz edilmiştir. Göçmen annelerin deneyimleri Massey (1990)'nın sosyal ağlar teorisine dayandırılmış ve matrisentrik feminist yaklaşımla açıklanmıştır. Matrisentrik feminist teori annelik kimliğinin karmaşıklığını, annelik deneyimlerinin içgüdüsel ve ideolojik olarak çok katmanlı şekillendiğini anlamamızı sağlamaktadır. Kesişimsellik (Crenshaw, 1991) ise göçmen annelerin deneyimlerinde toplumsal cinsiyet rollerinin ve patriyarkal ilişkilerin devamlılığını görebilmek için kullanılan güçlü bir yaklaşımdır. Tek ebeveyn olarak göçmen anneler ile ulusötesi annelerin deneyimlerini karşılaştırmak, göç süreçlerini başlatan farklı ülkelerin neoliberal politikalarının, savaşın ve Türkiye'de sahip oldukları farklı göçmen statülerinin anne olan göçmen kadınlar üzerindeki etkisini ve bunun aile dinamiklerine nasıl yansıdığını anlamamız açısından önemlidir. Dinamiklerin kesişiminde toplumsal cinsiyet rolleri, duygusal bakım emeği, bakım emeğinin ücretlendirilmesi, aile temelli sosyal sermaye, kültürel ve ekonomik sermaye ve sosyal ağlar yer almaktadır. Dolayısıyla çalışmanın amacı, göçmen anne fenomeni altında birleşen kadınların deneyimlerini şekillendiren kültürel, sosyal ve ekonomik bileşenlerin yarattığı benzerlik ve farklılıkları anlamaktır. Temel araştırma sorusu olarak, "Göçmen tek ebeveyn olan anneler ve ulusötesi anneler, sınıfsal, kültürel ve ekonomik değişkenler arasında kendi benliklerini nasıl inşa ediyor?" sorusu ele alınmıştır. Ortaya çıkan temalar, annelik kimliğinin göçmenlik deneyimiyle kesiştiğinde nasıl şekillendiğine dair önemli bulgular sunmaktadır. Göçün tek ebeveyn olan anneleri, annelik görevlerinin içine ve özel alana hapsederken kırılanlıklarını arttırdığı, ulusötesi anneleri ise hem ekonomik açıdan hem de kültürlerarası farklılıklarla güçlendirdiği yönündedir. Tek ebeveyn olan annelerin toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerden daha yoğun etkilendikleri, özel alana sıkıştıkları ve eşitsizliklerle başa çıkma stratejilerini daha az geliştirebildikleri bulgulanmıştır. Ulusötesi annelerin çocuk bakımı karşılığında ücret alıyor olmaları ve daha geniş bir sosyal ve kültürel yelpazede kendilerini ifade edebilmeleri güçlenmelerine olanak tanımaktadır. Ayrıca, gelecekte beklenen konusunda ulusötesi annelerin tek ebeveyn annelerden daha umutlu olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın bulguları arasında Ortadoğu kültürüyle, Kazakistan, Özbekistan, Gürcistan gibi bağımsız devlet topluluklarında görülen ataerkilliğin kadınları kadının toplumsal konumu ve rollerinde farklı şekillerde etkilediği de bulunmaktadır. Sonuç olarak çalışma, farklı kültürlerde patriyarkanın farklı veçheleriyle yüzleşen kadınların Türkiye'de sosyal ve kültürel sermayeleri aracılığıyla çocuklarına oluşturdukları ortam ve aktardıkları hayat bilgisi, deneyim ve dünya görüşünün farklılığı açısından kapsamlı bir analiz ve derinlemesine bir bakış sunmaktadır.

3. OTURUM

14.00-15.30

3.A. Diaspora ve Tekrar Göç Deneyimleri

Moderatör: Tuğçe Erçetin

Aşkın Can BACIK
Kocaeli Üniversitesi
Göç Çalışmaları - Doktora

Diasporik Bir Örgütlenme Biçimi Olarak Almanya'daki Alevi Dernekleri

Bu çalışma, diaspora kavramını ve kavramla ilgili literatürdeki tartışmaları derinlemesine analiz ettikten sonra, 1960'lı yıllarda Türkiye'den Almanya'ya göç eden Alevilerin göç süreci, göç etme sebepleri, diaspora haline nasıl geldikleri, bunu yaparken hangi stratejileri ve politikaları uyguladıkları, kolektif kimliği nasıl inşa ettikleri üzerinde durmaktadır. Bunların yanı sıra dernekleri ele alan bu çalışmam, Almanya'daki Alevi derneklerinin nasıl ortaya çıktığını, örgütlenme aşamalarını, örgütlenirken kendi içindeki farklılıkları, kurumsallaşma sürecini, derneklerin hem ulusötesi hem yerel faaliyetlerini ve dernekler arasındaki çeşitlenmeyi ortaya koymaktadır. 1961 yılında ikili anlaşma ile başlayan Alevilerin Almanya'ya göçü Alevi diasporasının ortaya çıkmasında yeterli olmamış, kültürel ve dini farklılıklarının tanınması ve kimliklerini koruma gibi konularda birtakım zorluklarla karşılaşmıştır. Bu zorlukların temel sebebi Almanya toplumunun göçmenleri homojen bir şekilde değerlendirmesi olmuştur. Böyle bir ortamda Aleviler kendilerini saklamak durumunda kalmışlardır. Almanya'da çokkültürlülük tartışmalarının ortaya çıkmasıyla birlikte, Aleviler de kamusal alana çıkma fırsatı bulmuşlardır. Böylece ilk süreçte, siyasi ve kültürel nitelikli dernekler kurmuşlardır. Başlangıçta kurulan bu kültürel nitelikli dernekler, Almanya devletinin göçmenlere sağlamış olduğu siyasi fırsatlar çerçevesinde dini nitelikli örgütler haline gelmiştir. Alevilere sağlanan bu siyasi fırsatlar, doğal olarak Alevi hareketinin yönünü de değiştirmiştir. Böylece, kurumsallaşma süreci kültürel değil, dini çerçevede devam etmiştir. Ortaya çıkan kurumsallaşma süreci, Alevi diasporasında çeşitlenmeye sebep olmuş ve birbirinden farklı Alevilik yorumları içeren çeşitli dernekler ortaya çıkmıştır.

Yapmış olduğum bu çalışma yukarıda anlattığım başlıklardan hareketle, esasında Alevi toplumunun göç sonrası örgütlenme ve dernekleşme sürecini derinlemesine analiz eder. Türkiye'nin ve Almanya'nın konjonktürel politik gelişmeleri Alevilerin Almanya'da nasıl örgütlendiğinin ve dernekleştiğinin önemli bir göstergesi haline gelmiştir. Çokkültürlülük hareketleri, Türkiye'de yaşanan katliamlar ve Alevilerin marjinalleştirilmesi, Türkiye'nin AB'ye katılım süreci Almanya'daki Alevi toplumunun adeta geleceğini etkilemiştir. Almanya özelinde Aleviliğin farklı yönelimleri ortaya çıkmış ve bu sebeple açılan dernekler hem inançsal hem politik öğeleri içerisinde barındırmıştır. Durum böyle olunca Almanya'daki Alevi örgütlenmesinin dernekleşme süreci farklı inançsal ve politik eğilimlerin gölgesinde

süregelmiştir. Bu bağlamda Alevilerin kendi kimliklerini tanımlaması ve ortaya koyması bu inançsal ve politik konjonktürde gelişmiştir. Bunu yaparken Alevilerin ve Aleviliğin “ötekisi” olarak Alman toplumunu ve Hristiyan Avrupalıları değil, anayurtları olan Türkiye’deki tarihsel kökenlerinden gelen bir karşıtlık neticesinde Sünni Müslümanları seçmişlerdir. Bu tercih Almanya’daki Alevi toplumunu Alman toplumu ve devleti gözünde daha meşru bir zemine oturtmasında yardımcı olmuştur. Böylelikle Almanya’daki Alevi toplumu “Liberal Müslümanlar” olarak medyaya tanıtılmış ve Sünnilere nazaran hem örgütlenme hem dernekleşme sürecinde önlerine daha az engel çıkmıştır.

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Veri toplama yöntemi olarak, Alevi dernekleri ve diasporası ile ilgili resmî belgeler, raporlar, yayınlar (kitap, dergi, afiş) ve medya ile ilgili dokümanlar analiz edilmiştir. Doküman analizi, derneklerin tarihsel gelişimi, politikaları ve stratejileri hakkında kapsamlı bilgi sağlamıştır. Bu yöntem, aynı zamanda derneklerin faaliyetlerinin yazılı kayıtlarını inceleyerek, örgütlenme süreçlerini ve toplumsal etkilerini daha iyi anlamayı mümkün kılmıştır. Veri analizi yöntemi olarak ise içerik analizi kullanılmıştır. Böylece çalışmada kullanılan dokümanlar ve yazılı materyaller, içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Bu yöntem, belgelerin içeriklerini nesnel bir şekilde analiz ederek, konuyu etrafıca ortaya koymayı amaçlamaktadır. İçerik analizi, derneklerin tarihsel gelişimi ve politikaları hakkında zengin ve detaylı veriler sunmuştur.

Çalışmanın içerdiği literatür bağlamında, diaspora alanında temel metinler tartışılmış ve bu anlamda Safran, Sheffer, Clifford, Cohen, Bruneau, Brubaker, Sökefeld, Vertovec gibi isimlerden yararlanılmıştır. Göç alanında ise Ayhan Kaya, Nermin Abadan-Unat, Sevgi Soysal, Besim Can Zırh, Bahar Başer, Wilpert, Erkan Perşembe, Gülay Toksöz, Castles ve Miller gibi temel kaynaklara başvurulmuştur. Alevi örgütlenmesi ve dernekleşme alanında Sökefeld ve Massicard başta olmak üzere Almanya’ya göç eden ve biyografi eser sayılabilecek Zeynel Gül, Lütfi Kaleli, Halis Tosun, İsmail Kaplan gibi isimlerin çalışmalarından sıkça yararlandım. Bunların yanında Deniz Coşan Eke’nin Alevi çalışmaları, Bülent Keleş’in doktora çalışması, Eski AKP milletvekili Reha Çamuroğlu, Gazeteci Ruşen Çakır’ın anılarına da yer verilmiştir.

Samar BAKOUSH

İstanbul Bilgi Üniversitesi

Uluslararası Politik Ekonomi – Yüksek Lisans

Navigating Risk and Uncertainty: The Experiences of Foreign Migrants Returning to Libya

This research examines the re-migration of foreign migrants to Libya, focusing on the motivations and complexities underlying their decision to return to a conflict zone. Challenging common assumptions about safety and security, the study explores how migrants are drawn back to Libya by strong individual and structural forces. Familial connections and business networks play a significant role in re-migration decisions, with social capital and community ties providing both economic opportunities and emotional support.

While previous studies have explored migration to Libya and the reasons behind migration patterns, there is a lack of research specifically focused on African foreign migrants who re-migrate to Libya. This demographic offers unique insights into the role of social capital, established networks, economic opportunities, and familial obligations in shaping their decision to return despite the risks involved. This study addresses this notable gap by focusing on re-migration in a conflict-ridden country, contributing valuable knowledge that helps in developing migration policies and support systems.

The study also examines the gender dynamics of re-migration, which remains underexplored in existing literature. By considering gender disparities in employment and re-migration motivations, this research adds to the growing body of work on migration and gender, offering new perspectives for policy makers to develop gender-sensitive interventions that ensure better reintegration and protection for female migrants.

Three main questions guide this study: 1) How do structural factors within Libya, such as economic strength and seasonal migration patterns, influence the decision to re-migrate to Libya? 2) In what ways do individual factors, including familial connections, business networks, and the return of personal possessions, impact the decision to re-migrate? 3) What are the gender-specific differences in re-migration decisions and migration patterns among individuals re-migrating to Libya?

By adopting an interdisciplinary framework, this research draws from migration studies, sociology, and anthropology. The study integrates four key migration theories: Push-pull theory, circular migration theory, social capital theory and transnationalism and networks theory to provide a comprehensive understanding of migration dynamics. Semi-structured interviews were conducted, following purposive sampling methods based on factors such as gender, duration of stay, and economic activities. Snowball sampling was also employed to expand the participant pool. Thematic analysis was applied to the data, identifying key themes and patterns that contribute to understanding the factors influencing re-migration decisions. The research complies with ethical guidelines to protect the confidentiality and well-being of participants.

The findings reveal that migrants returning to Libya despite ongoing conflict are driven by various individual and structural forces. Economic opportunities, such as seasonal labour and market demand, intersect with personal motivations, reinforcing circular migration patterns. A strong sense of belonging and community support were also found to be crucial in re-migration decisions. Gender dynamics play an essential role, as women often re-migrate for family-related reasons while men are influenced by economic incentives. This highlights the distinct vulnerabilities and experiences shaped by gender.

This study offers significant contributions to understanding the complex dynamics of foreign migrant re-migration to conflict zones like Libya. It highlights how re-migration is shaped by social capital, community ties, and economic opportunities while addressing the underexplored gender dynamics of re-migration. Furthermore, this research contributes to the development of evidence-based policies that specifically target the re-migration of African foreign migrants to conflict zones, offering support for sustainable reintegration.

The findings also have policy implications, as most migration policies focus on initial migration and reintegration into countries of origin, leaving a gap in addressing the needs of those who re-migrate to conflict areas. The study urges policy makers to design interventions that account for gender disparities and labour market segregation, ensuring the protection and reintegration of migrants returning to unstable regions like Libya.

Yunus YEŞİL

Koç Üniversitesi

Karşılaştırmalı Tarih ve Toplum Çalışmaları – Yüksek Lisans

Filistin Diasporası ve Antisemitizmin Simgesel Şiddet Olarak İnşası

Bu çalışma, Filistin diasporasının oluşum sürecini ele alarak, antisemitizmin bir sav olarak nasıl simgesel şiddet unsuru haline getirildiğini incelemektedir. Çalışma kapsamında, Pierre Bourdieu'nun simgesel şiddet kavramı temel alınarak yapılan bu araştırmada, antisemitizmin Filistinlilere karşı uluslararası alanda nasıl bir söylemsel engel oluşturduğu tartışılacaktır. Simgesel şiddet, fiziksel güç kullanılmadan, bireylerin farkında olmayarak mevcut toplumsal düzeni ve hiyerarşiyi yeniden ürettiği bir baskı unsurudur (Bourdieu, 1990). Bu bağlamda antisemitizm, Filistinlilerin hak taleplerini dile getirirken karşılaştıkları bir engel olarak ortaya çıkmakta ve bu durum, bir tür simgesel şiddet olarak değerlendirilmektedir. Metodolojik olarak bu çalışma, öncelikle Filistin diasporasının tarihsel gelişimini ve diasporanın kimlik mücadelesini ele alan literatür taraması ile başlayacaktır. 1948 Nakba'sından itibaren, Filistinlilerin zorunlu göçü, bu sürecin diasporayı nasıl şekillendirdiği ve diasporadaki Filistinlilerin kimlik ve aidiyet mücadeleleri incelenecektir. İkinci aşamada, antisemitizmin özellikle uluslararası arenada bir sav olarak kullanılması üzerine odaklanılacaktır. Bu bağlamda, antisemitizm suçlamalarının Filistinlilerin söylemlerini nasıl sınırladığı ve bunun bir simgesel şiddet aracı olarak nasıl işlediği, çeşitli medya ve akademik tartışmalar üzerinden söylem ve içerik analiz metotları kullanılarak tahlil edilecektir. Sonuç olarak, antisemitizmin Filistin diasporası üzerindeki etkileri, özellikle Filistinlilerin hak taleplerini savunmalarında karşılaştıkları zorluklar üzerinden değerlendirilecektir. Çalışma kapsamında, antisemitizmin bir sav olarak kullanılmasının Filistin diasporasının uluslararası düzeyde sesini duyurma çabalarını nasıl zayıflattığını ve bu durumun simgesel şiddet bağlamında ne tür sonuçlar doğurduğu tartışılacaktır. Bu bağlamda, Filistinli entelektüel ve aktivistlerin antisemitizm suçlamalarına karşı geliştirdikleri stratejiler de çalışmanın önemli bir bölümünü oluşturacaktır. Dahası bu çalışma, Filistin diasporasının hak mücadelesini simgesel şiddet kavramı ışığında anlamlandırarak, bu sürecin uluslararası siyasetteki etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

3.B. Ulusal ve Uluslararası Göç ve Uyum Politikaları

Moderatör: Sedef Turper

Fatmanur PARLAK

İstanbul Bilgi Üniversitesi

Uluslararası İlişkiler – Yüksek Lisans

Uluslararası Göç Yönetişimi ve Avrupa Birliği: Almanya ve Macaristan Örneklerinde Yapısal ve Tarihsel Bir Karşılaştırma

Uluslararası göç yönetişimi, küreselleşmenin hızlandığı insan hareketliliği ile birlikte hem göç veren hem de göç alan ülkelerde siyasi ve sosyal tartışmaların merkezinde yer almaktadır. Özellikle göçmenlerin siyasi alandaki potansiyel etkileri, Avrupa Birliği'nde (AB) aşırı sağ grupların yükselişiyle politika yapım süreçlerini şekillendirmiştir. AB'nin kuruluşundan bu yana ortak bir mülteci politikası oluşturmaması ve üye ülkelerin göçle başa çıkmak için farklı yöntemler kullanması, göç yönetişiminde ortak bir karar mekanizmasının eksikliğine yol açmıştır. Bölgede uzun süredir savaş yaşanmaması ve AB'nin temel amacının kendi güvenliği ile barışını korumak olması, göç olgusunun mümkün olduğunca sınırlandırılmaya çalışıldığını göstermektedir (Işığışık & Kariman, 2022). Ancak küreselleşme ile birlikte AB, göç konusunda önemli bir çekim merkezi haline gelmiştir. Daha iyi bir yaşam sürme arzusu ve bölgesel krizler nedeniyle birçok göçmen ve mülteci, batılı ülkelerin sunduğu fırsatların daha iyi olduğunu düşünerek AB'ye yönelmiştir.

"Kale Avrupa" anlayışının çökmesiyle göç, güvenlik perspektifi üzerinden tartışılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda, yükselen aşırı sağ hareketler göçü siyasallaştırarak göçmenleri siyasi bir araç olarak kullanmıştır. Sığınma, vatandaşlık ve çalışma izinleri gibi konular, bu partiler tarafından ulusal güvenliğe tehdit olarak sunulmuştur (Mandacı & Özerim, 2013). Avrupa Birliği, bir yandan etnik ve kültürel çeşitliliği desteklerken, diğer yandan göçmen topluluklarını bir tehlike olarak görüp sınırlarını kapatmaya yönelik politikalar benimsemektedir (Koçak & Gündüz, 2016). Terör korkusu, yabancı düşmanlığı ve İslamofobi gibi sorunlar, AB'nin göç krizlerinde çıkarlarını ve güvenliğini ön plana koymasına yol açmakta ve bu durum Birlik içinde farklı politikaların uygulanmasına neden olmaktadır (Zorba, 2016). Bu çalışmada, Avrupa Birliği'nin göç üzerindeki yapısal-tarihsel yaklaşımı, AB içerisinde göçmenlere yönelik politikaları farklılaşan Almanya ve Macaristan'ı, Suriye ve Ukrayna krizleri bağlamında ele alacaktır. Yapısal-tarihsel yaklaşım, göçün ardındaki yapısal gerçeklikleri ve toplumların göçe verdikleri tepkileri, bu durumların ekonomik, toplumsal yaşam ve kültürel değerler üzerindeki etkilerini tarihsel bir perspektifle incelemektedir (Smith, 1966). Bu kapsamda AB üzerinde güçlü bir demokrasi olarak görülürken Almanya ile son yıllarda illiberal demokrasi olarak tanımlanan Macaristan karşılaştırmalı yöntemin en farklı sistem tasarımı (Most Different System Design) kullanılarak seçilmiştir. İki ülkenin AB entegrasyonunda farklı politikalar uygulamak istemesi ve ekonomik güçte ayrışması bu kararda etkili olmuştur.

Suriyeli ve Ukraynalı mülteciler örneklerinde, Macaristan ve Almanya'daki siyasiler, mültecilere çoğunlukla ekonomik bir yük perspektifiyle yaklaşmıştır. Ancak bu olumsuz bakış açısı, benzerlikler ve ortak değerler açısından kendilerine daha yakın gördükleri Ukraynalılar için daha az belirgin olmuştur. Bu nedenle, Ukraynalı mülteciler kabul edilirken, Suriyeliler örneğin Macaristan'da tarihsel ve yapısal göç karşıtlığı ile Müslüman korkusu gibi unsurların etkisiyle kabul edilmek istenmemiştir. Almanya'da başlangıçta Suriyeliler ve Ukraynalılar olumlu karşılanmış olsa da İslamofobi ve güçlü aşırı sağ grupların etkisi, ülkede Suriyelilerin varlığına yönelik bir dirence yol açmıştır. Bu çalışmada göç yönetişiminin AB üzerindeki farklılaşmasını göstermek için Suriyeli ve Ukraynalı mülteciler üzerinden uygulanan politikaların sosyal hayatta nasıl farklılaştığı iki ülke üzerinden karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

Sonuç olarak, bu araştırma Avrupa'ya gelen 2011'deki Suriyeli mülteciler ile 2022'deki Ukraynalı mültecileri karşılaştırarak, Avrupa Birliği'nin bu iki krize farklı politikalar geliştirdiğini göstermeyi amaçlamaktadır. AB, Ukraynalı mültecilere açık kapı politikası uygularken, Orta Doğu'dan gelen göçü önlemek için daha sınırlayıcı politikalar benimsemiştir. Ukraynalı mülteciler Hristiyan olarak görüldükleri için, Avrupa ülkelerinde onlara karşı dini bir mesafe algısı bulunmamaktadır. Diğer yandan, Müslüman olan Suriyeli mülteciler, Avrupa'da yükselen aşırı sağ hareketler ve İslamofobinin hedefi haline gelmiştir (Havlová & Tamchynová, 2016). Mültecilerin toplumsal hayata kabulü konusunda finansal eleştiriler bulunsun da bu iki örnekte görüldüğü gibi, ekonomik kaygılar her zaman belirleyici faktör olmamaktadır. Avrupa Birliği, Ukrayna'ya tam destek verirken güçlü bir devlet olan Rusya ile ilişkilerini riske atmıştır. Rusya'nın Nord Stream Boru Hattı'nı ekonomik olarak kapatmasıyla bir enerji krizi yaşanmış olmasına rağmen, AB geri adım atmamıştır. Suriyeli mülteciler içinse ekonomik ve sosyal kaygılar ön plana çıkmıştır. Bu iki durum arasındaki en belirgin fark dini yakınlıktır. Aynı zamanda, kimlik ve din bağlamında politika belirleme kararları alınmıştır. Avrupa, Ukraynalı mültecileri dini olarak kendisine yakın bulurken, Suriyeliler, bu kutuplaşmanın diğer tarafında yer almış ve bu durum bir politika ikilemi yaratmıştır. Ancak din, tek başına belirleyici bir etken değildir; ülkelerin göçmenlerle ilgili geçmişten gelen yapısal ve tarihsel algıları da bu durumu etkilemektedir. Bu nedenle, Avrupa Birliği ülkelerinin bu çifte standardı ortadan kaldırması, uluslararası göç yönetimini iyileştirecek ve tüm din, dil ve ırklara eşit yaklaşan bir eylem planı oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

Aybike KERPİŞÇİ

Koç Üniversitesi

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler – Doktora

Almanya'da AB Vatandaşı Olmayanların Kamusal Katılımı Alanında Süreklilik ve Değişim: Tarihsel ve Güncel Perspektifler

Bu araştırma, Almanya'nın göç politikalarının evrimini ve AB vatandaşı olmayan bireylerin kamusal katılımı üzerindeki etkilerini analiz eden tarihsel ve nitel bir yaklaşım kullanmaktadır. Çalışma, Bundestag'daki parlamento tartışmalarına dayalı bir vaka incelemesiyle, Alman vatandaşlığına geçiş, oy hakkı ve çifte vatandaşlık konularındaki tartışmaları ele almaktadır.

Çeşitli siyasi partilere mensup milletvekillerinin 18. ve 19. yasama dönemlerinde (2013–2021) yaptıkları konuşmalara söylem analizi uygulanarak, ideolojik pozisyonların göçmen katılımı üzerine politikaları nasıl şekillendirdiği ortaya çıkarılmaktadır. Vatandaşlık, ulus inşası ve siyasal katılım üzerine kuramsal çerçeveler analize rehberlik etmekte, etnokültürel ve sivil milliyetçilik arasındaki farklar özellikle vurgulanmaktadır.

Tarihsel olarak Almanya'nın göç rejimi, özellikle 1913 tarihli RuStAG yasasında kodlanmış olan etnokültürel ulus anlayışına dayanmaktadır. Bu yasa, jus sanguinis (kan bağıyla vatandaşlık) ilkesini öncelikli tutarak, etnik Alman olmayanların siyasal katılımlarını kısıtlamıştır. Zamanla, özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında değişiklikler yapılmış olsa da, bu politikalar AB dışı vatandaşların siyasal katılımını sınırlamaya devam etmektedir. Araştırma, Almanya'nın göçmen bir ülke olarak kabul görmesine rağmen dışlayıcı çerçevelerin devam ettiğini göstermektedir.

Son yıllarda, AB vatandaşı olmayan bireyler daha geniş sosyal ve sivil haklara erişim kazanmış olsalar da siyasal katılım alanı kısıtlı kalmıştır. Bu çalışma, Bundestag'daki siyasi tartışmaların Alman kimliği ve vatandaşlık konularında farklı görüşleri nasıl yansıttığını izlemektedir. Muhafazakâr partiler, özellikle CDU/CSU ve AfD, siyasal katılım için asimilasyon temelli entegrasyonu ve ulusal kimliğin benimsenmesini ön koşul olarak vurgulayan kısıtlayıcı politikaları savunmaktadır.

Araştırma sonuçları, siyasi partilerin vatandaşlık ve katılım konusundaki tutumlarının, ulusal kimlik anlayışlarına sıkı sıkıya bağlı olduğunu göstermektedir. Sağ partiler, AB vatandaşı olmayan bireylerin tam siyasal haklara sahip olabilmeleri için asimilasyon yoluyla Almanya'ya olan sadakatlerini ve bağlılıklarını kanıtlamaları gerektiğini savunarak, kısıtlayıcı ve dışlayıcı entegrasyon politikalarını ön plana çıkarmaktadır. Buna karşın, sol görüşlü ve ilerici partiler çifte vatandaşlık ve genişletilmiş oy hakkı gibi politikalarla daha kapsayıcı bir yaklaşım benimsemektedir. Bazı liberal reformlara ve son yıllarda artan işgücü açığına rağmen, Almanya'daki genel siyasi yapı, AB vatandaşı olmayanların siyasal katılımını tam anlamıyla kabul etmeye isteksiz kalmakta ve katılım hiyerarşisini sürdürmektedir. Bu çalışma, bu kısıtlamaların çoğulcu bir toplumda demokratik meşruiyet açısından sorunlar yarattığını öne sürmektedir.

Zeid FARAMAN

İstanbul Bilgi Üniversitesi

Felsefe ve Toplumsal Düşünce – Yüksek Lisans

The Interplay of Names: Immigration Policies and Human Needs in the Context of Syrians Living in Turkey under Different Labels

In the context of literature, the significance of names varies depending on the situation. Shakespeare's line, "What's in a name? That which we call a rose by any other name would smell as sweet," reflects the perspective of the Imaginary, where names are viewed as superficial labels that do not define the essence of a person or object. Conversely, in Umberto Eco's *The Name of the Rose*, the assertion that "Yesterday's rose stands only in name; we hold

only empty names" highlights the symbolic dimension of names and their deeper meanings. This interplay of names can be further analyzed through Lacan's framework of the Imaginary, Symbolic, and Real, which elucidates how names operate within these realms. While names may carry symbolic representations and metaphorical connotations, they ultimately remain limited in capturing the ineffable Real.

In the Turkish context, this complexity is evident in the labels assigned to Syrians who fled the conflict in Syria. Terms such as *muhacir* (immigrant), *misafir* (guest), *geçici koruma* (temporary protection), etc., not only reflect the legal and social standings of Syrians in Turkey but also influence their access to rights, resources, and opportunities for social integration. The act of naming serves as a mechanism of control, impacting individuals' identities and experiences, often stripping them of their individuality and reinforcing systemic hierarchies. These labels can evoke feelings of exclusion and disconnection from the broader community, highlighting the significant power dynamics inherent in naming.

Simone Weil's reflections on human needs and the importance of rootedness provide a critical framework for analyzing how these labels affect the legal rights and spiritual well-being of Syrians in Turkey. This research aims to explore the impact of the various labels assigned to Syrians living in Turkey, focusing on their influence on access to rights and opportunities. By comparing different groups of Syrians categorized under these labels, the study seeks to uncover how immigration policies and the use of specific names contribute to social fragmentation, inclusion, or exclusion within Turkish society.

This research aims to examine the impact of the various labels assigned to Syrians living in Turkey and how these labels influence their access to rights, opportunities, and social integration. Focusing on the distinct terms used by state institutions and society, the study will analyze how these designations affect the fulfilment of human needs, both material and spiritual, as framed by Simone Weil.

The research will employ a qualitative approach, incorporating both a literature review and an empirical case study. The case study will focus on various groups of Syrians who have settled in Turkey under different conditions and labels. Through semi-structured interviews and focus groups, the study will analyze the lived experiences of individuals from these groups:

- Syrians who migrated to Turkey before 2011
- Syrians born in Turkey before 2011
- Syrians who arrived after 2011 under the temporary protection status
- Undocumented Syrians living in Turkey without legal status
- Kurdish Syrians who were stateless
- Syrians who migrated to Turkey from a third country (e.g., previously resided in another country before coming to Turkey)
- Syrians who gained Turkish citizenship through descent
- Syrians of Turkmen origin

- Syrians who obtained Turkish citizenship through exceptional measures (istisnai vatandaşlık)
- Palestinian Syrians who migrated for the second time

The study will be grounded in a combination of theoretical perspectives. Michel Foucault's work on power and discipline will be used to understand how labels function as tools of control in the migration context, while Simone Weil's notion of human needs will provide a framework to evaluate whether these labels contribute to or hinder the holistic well-being of Syrians. The intersection of the Imaginary and Symbolic, as described by Lacan, will further offer insight into the symbolic weight of names and how they relate to the Real experiences of migrants.

4. OTURUM

16.00 – 17.30

4.A. Uluslararası Göç, Emek ve Ekonomi Dinamikleri

Moderatör: Pınar Uyan Semerci

Melek Nur OSANMAZ &
Gaziantep Üniversitesi
İşletme – Doktora

İffet BİLİR
İnönü Üniversitesi
İktisat – Doktora

Sığınmacı Nüfusu ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye ve Ortadoğu Ülkeleri Üzerine Bir Ampirik Analiz

Çalışmanın temel amacı, Türkiye ve Ortadoğu ülkelerinde yaşayan sığınmacı nüfusunun ekonomik büyümeyi olumlu mu yoksa olumsuz mu etkilediği sorusunun cevabını aramaktır. Bu çalışma ekonomik büyümeyi merkeze alarak tasarlanmıştır. Literatüre bakıldığında, göç konusunun çoğunlukla teorik olarak işlendiği ancak ampirik işlenen çalışmaların az olduğu görülmüştür. Bu bağlamda çalışma ampirik olarak ele alınarak literatüre katkı sağlanmak istenmiştir. Çalışmanın özgün değerini ortaya koyan bir diğer konu, literatürde incelendiği kadarıyla sığınmacı nüfusu ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin Türkiye ve Ortadoğu ülkeleri özelinde çalışılmamış olmasıdır. Çalışmanın ele aldığı dönem, çalışma için seçilen ülkeler, çalışmada kullanılan yöntem ve model açısından da Türkiye ve Ortadoğu ülkeleri özelinde böyle bir araştırmanın daha önce yapılmamış olması çalışmanın literatüre kayda değer bir farkındalık oluşturarak katkı sağlayacağı tahmin edilmektedir.

Göçün ülke ekonomisinde nasıl bir etkisinin olduğu anlamak için ilk önce ekonomik büyümeye bakmak gerekir. Kısaca ekonomik büyüme, bir ülkede belli bir dönemde ortaya çıkan mal ve hizmetlerin Gayri Safi Yurtiçi Hasılda (GDP) meydana getirdiği artış olarak tanımlanabilir. Ekonomik büyüme mal ve hizmetlerde sürekli olarak ortaya çıkan artıştır. Bir ülkede var olan sığınmacı nüfusunun ekonomiye nasıl bir etkisinin olduğu bilinmek isteniyorsa o zaman o ülkenin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GDP) rakamlarına bakılmalıdır.

Çalışmada Türkiye ve Ortadoğu ülkeleri olan; Bahreyn, Mısır, İran, Irak, Kuveyt, Katar, Suudi Arabistan, Suriye, Ürdün ve Lübnan ülkeleri üzerine gerçekleştirilmiştir. Söz konusu ülkelerin 2008-2022 yıllarına ait toplam sığınmacı nüfusu ile gayri safi milli hasıla verileri kullanılmıştır. Çalışmada sığınmacı nüfusunun ekonomik büyüme üzerinde nasıl bir etkisinin olduğu sorusuna cevap aranmıştır. Bu çalışmanın temel amacı, sığınmacı nüfusun Türkiye ve Ortadoğu ülkelerinin ekonomik büyümesi üzerine etkisinin tespit edilmesidir. Bu amaç doğrultusunda panel nedensellik analizi yapılmıştır. Analiz için ülkelerin yıllık sığınmacı nüfusu ile yıllık gayri safi yurt içi hasıla (GDP) verileri kullanılmıştır. Veriler World Bank Data'dan elde edilmiştir. Analizde sığınmacı nüfusu "GÖÇ" olarak, Gayri Safi Yurtiçi Hasılası ise "GDP" olarak kodlanmıştır. Analiz sonucunda sığınmacı nüfusu ile GDP arasında nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Bu sonuç sığınmacı nüfusunun Gayri Safi Yurtiçi Hasılası'nın (GDP) nedeni olabileceği fikrini ortaya koymaktadır. Bu fikir sığınmacıların bir ülkenin ekonomisi üzerindeki olumlu etkilerine dayanmaktadır. Sığınmacılar, gittikleri ülkenin iş gücü piyasasına katılarak üretim faaliyetlerine katkıda bulunabilirler. Özellikle düşük vasıflı işlerde çalışarak yerel ekonomiye katkı sağlayarak iş gücü açığını kapatabilirler. Bu sayede, üretkenlik artışı ve daha fazla ekonomik faaliyet ortaya çıkar ve bu durum GDP büyümesini destekler. Ayrıca, sığınmacıların tüketici olarak piyasaya dâhil olmaları, mal ve hizmetlere olan talebi artırarak ekonomik canlanmaya katkı sağlar. Bu dinamikler, sığınmacı nüfusunun GDP'nin büyümesinde pozitif bir etken olduğunu öne sürebilir.

Diğer yandan, sığınmacıların ülkeye getirdiği uzun vadeli etkiler de dikkate alındığında, daha fazla vergi geliri ve iş gücü çeşitliliği gibi unsurlar GDP'yi artırabilir. Eğitim ve entegrasyon politikalarının başarılı olması durumunda, sığınmacıların becerileri geliştirilebilir ve bu da ekonomiye daha yüksek katma değer sağlar. Ayrıca, sığınmacılar zamanla girişimcilik faaliyetlerine de katılabilmenin yanında yeni iş yerleri açabilir ve istihdam yaratabilirler. Bu faktörler, sığınmacı nüfusunun ekonomik sisteme dâhil olduğu ülkelerde GDP'nin artışını destekleyen önemli nedenler arasında sayılabilir.

Elçin TURAN

Köln Üniversitesi

Sosyal ve Kültürel Antropoloji - Doktora

Savaş, Göç ve Kapitalist Emek Rejimi Bağlamında Suriyeli Ailelerin Türkiye'deki Deneyimleri

Bu araştırma, savaş/göç, aile/akrabalık ve tarımsal kapitalizm/kapitalist emek rejimi hattında yer almaktadır. Suriyeli ailelerin savaş öncesi Suriye'deki yaşamlarından farklı olarak Türkiye'de karşılaştıkları kapitalist emek rejimini nasıl deneyimledikleri, özellikle aile ve akrabalık ilişkilerinin bu bağlamda ve göç koşulları altında nasıl şekillendiği (1) ve Suriyeli emeğinin Türkiye'nin emek piyasasını nasıl şekillendirdiği (2) incelenmektedir. Aile ve akrabalık ilişkilerine odaklanılmasının sebebi, hem bu toplumsal yapıların Suriyeli bireylerin gündelik yaşamlarında büyük rol oynaması, hem de emek piyasasına bu yapılarla dâhil olmalarıdır. Araştırmanın bulguları arasında şunlar vardır: Kapitalist ve rekabetçi çalışma rejimi ve göç koşulları ile savaş sonrası belirsiz gelecek karşısında, ailecilik (familism) baskın

hâle gelmiş, hane ekonomisi çok daha fazla önem kazanmış, bu süreçte çocuklar ve gençler işçileşmiş ve Suriye’de iken daha yakın olan gündelik ilişkiler Türkiye’de çatışmalı biçim almış durumdadır. Savaşın getirdiği gelecek güvencesizliği ve göç koşulları altında Suriyeliler aile üyelerini mobilize ederek bir yandan hane ekonomilerini sürdürürken, bu koşullar ve tam da mültecilerin hâlihazırdaki aile ve akrabalık ilişkileri tarımsal işverenler/kapitalistler tarafından sermaye birikimi için kullanılmaktadır. Öte yandan, Suriyeli aileler bu süreçte emek piyasasındaki sömürüye karşı, yerel ölçekte, kendi emeklerine ve ağılarına yaslanarak direniş göstermektedirler.

Çalışma etnografik yöntemle gerçekleştirilmiştir ve bu yöntemin parçası olarak katılımcı gözlem yoluyla, 2020-2022 tarihleri arasında 18 ay boyunca, veriler toplanmıştır. Çalışmayı Suriyeli ailelerin ikamet ettiği ve oradaki tarımsal işlerde çalıştığı Muğla ilinde gerçekleştirdim. Araştırmayı hasat yapılan tarlalarda; yaş sebze-meyve paketlenme tesislerinde/fabrikalarında; Suriyeli katılımcılarımın evlerinde gerçekleştirdim. Emek süreçlerini *içeriden* anlayabilmek için tarlalarda ve paketlenme tesislerinde, işgücünde yer aldım. Aile, bu araştırmanın hem analitik hem yöntemsel birimini oluşturmuştur, ancak aile bireyleri arasında kadınlara, çocuklara ve gençlere çok daha fazla odaklandım. Saha araştırmasının çoğunu Suriyeli ailelerle gerçekleştirdim, ancak onlar dışında hasat işinde yer alan “yerli” kadınlar ile Güneydoğu ve Doğu illerinden mevsimlik gezici tarım işçisi olarak gelen gençlerle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirdim. Ayrıca, işverenlerle/orta ve büyük ölçekli tarımsal şirket sahipleriyle yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirdim.

Araştırmanın dayandığı literatür şöyle gruplanabilir: Zorunlu göç ve ücretli emek kesişimindeki literatür; ekonomik ve toplumsal bir kurum olarak aile; tarımsal kapitalizm. İlkiyle ilgili olarak; zorunlu göçmenlerin göç ettikleri ülkelerin emek piyasasındaki konumlarını ve kapitalist ekonomiyi nasıl yeniden ürettiklerini inceleyen literatür bu çalışmanın faydalandığı kaynaklardan olmuştur (Kadri, 2020; Gertel & Sippel, 2013; Bélanger & Saraçoğlu, 2018). Aile ise bu çalışmada, aileyi kaynak arayan, biriktiren ve küçük ölçekte yatırım yapan ekonomik bir birim olarak kavramsallaştıran literatürden (Bossen, 1981; Goody, 1979) ve aynı zamanda değerleri, normları, karşılıklı mecburiyetleri, sorumlulukları, toplumsal cinsiyet ve yaş hiyerarşisini barındıran toplumsal bir yapı olduğunu öne süren literatürden (Ong, 1981; Wolf, 1980; Collier & Yanagisako, 1987; Schmink, 1984) faydalanarak incelenmiştir. Tarımsal kapitalizm kavramı ise araştırmanın sahasını tanımlayabilmek ve aktörlerin konumlarını belirtebilmek için gereklidir. Buna göre, Suriyeli görüşmecilerimin işverenleri varsayılabilirliği gibi çiftçiler değil, sermaye birikimi ve kâr amacıyla hareket eden, küçük ve orta ölçekli çiftçiden ürün satın alan, yerel halkın ortak tabiriyle, “tüccarlar”dır. Tüccar, hem işçinin patronudur, hem çiftçiden ürünü alandır, hem de onu iç piyasaya ve özellikle dış piyasaya pazarlayan ve artığa el koyan pozisyonundadır (Boratav, 1980). Emek sürecinin ve kapitalizmin yeniden üretiminin vurgulandığı ve aile ile akrabalık dinamiklerinin dâhil edildiği bu çalışmayla mültecilere dair hâlihazırdaki literatüre katkıda bulunulması hedeflenmiştir.

4.B. Göç, Azınlıklar, Kentsel Hafıza

Moderatör: Deniz Güneş Yardımcı

Elsa Pınar KILAVUZ

Ecole Pratique des Hautes Etudes

Sosyoloji – Doktora

Demografik Dinamikler Işığında İstanbul'da Yahudi Görünürlüğü ve Kentsel Belleğin Değişimi

Bu çalışmada, İstanbul'un kentsel belleğinin demografik değişiklikler ve göç dinamikleri üzerinden nasıl şekillendiği incelenecektir. İstanbul Yahudileri üzerine yaptığım doktora araştırması çerçevesinde, kurumsal ve kişisel görünürlüğün yanı sıra, kentsel bellekten silinen Yahudi kültürel mirasına odaklanarak, şehrin sosyal yapısındaki dönüşüm süreçlerini ele alacağım.

Bu çalışmada, araştırma nesnemiz Yahudi azınlığının kentsel alan aracılığıyla çevresindeki toplumla etkileşimidir. Araştırma soruları şunlardır: Yahudi azınlığı kentsel alanda nasıl inşa edilir, korunur, yenilenir ve uyum sağlar? Bu azınlık, mensubiyetini nasıl görünür kılar? Kurumlar, toplumla olan ilişkilerini nasıl yönetir?

Araştırmanın amacı, kamusal alanda azınlık kimliğinin inşası süreçlerini, “eşit vatandaşlar” olma durumu ile azınlık olma arasındaki çelişkileri ve devletle, genel olarak toplumla kurdukları ilişkileri anlamaktır. Türkiye örneği, Müslüman çoğunluk ile etnik ve dini azınlıklar arasındaki öteki inşası için bir örnek teşkil etmektedir. Bu durum, ulusalcılık hareketinin çok dinli ve çok etnikli bir ortamda hem bir ulus hem de bir "azınlık" kavramı nasıl inşa ettiğini analiz etmemizi sağlayacaktır. Azınlık, yalnızca devletin taleplerini karşıladığı takdirde tolere edilecektir. Hipotezimiz, Türkiye'deki Yahudi toplumunda seçici bir hafızayı ön plana çıkarma isteğinin, yani Osmanlı İmparatorluğu tarafından gösterilen "sıcak" karşılama ve Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı sırasında tarafsızlığı gibi olumlu ve nostaljik unsurların hatırlandığını göstermektedir. Bu inşayı, 500. Yıl Vakfı ve aynı adı taşıyan müzeye odaklanarak analiz edeceğiz. Hafıza bozukluklarını, hafıza inşa sürecini ve bir topluluğun kamusal alandaki görünür izlerini ele alacağız.

Araştırma yöntemi olarak saha araştırması merkezi bir rol oynamaktadır: Saha araştırması, tarihsel araştırma, görüşmeler, yaşam hikâyeleri ve internet üzerinden veri toplama. Görüşmeler, topluluk kurumlarında (gazete, müze, okullar, dernekler, hastane ve huzurevi gibi) rolü olan bireylerle ve kurumların dışındaki bireylerle gerçekleştirilecektir. Bu seçim, resmi söylemi ve Yahudilerin günlük yaşamını karşılaştırma amacına dayanmaktadır. Görüşmeciler, araştırmanın sosyal gerçeğini yansıtmak için kimlik çeşitliliğini gösterecek şekilde seçilecektir. Görüşmelerle ilgili belirlenen temalar şunlardır: 1. Aile ortamı 2. Din / dini ritüeller 3. Türk, Yahudi ve Sefarad kimliği 4. Okul tercihleri, isimler 5. Tarihi olayların aktarımı (pogromlar, servet vergisi, Holokost, Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı sırasında izlediği politikalar) 6. Kuşaklar arası kimlik.

Çalışmamızın merkezi amacı, Yahudi azınlığının görünürlüğünü, kurumlar aracılığıyla, zaman içindeki değişimlerini, kullanılmasını ve siyasallaşmasını sorgulamaktır. Bu nedenle tarihsel ve sosyolojik bir model olarak bu yaklaşım bizim için anlamlı görünmektedir. Araştırma ayrıca yaşam hikâyelerine de dayanır: “Bir kişinin tüm hikâyesinin bütünlüğü. Doğumla başlayacak, hatta ebeveynlerin hikâyesiyle devam edecektir. Bireyin yaşamının tüm tarihini kapsar. Her tarihsel dönemde, anlatı yalnızca bireyin iç yaşamını ve eylemlerini değil, aynı zamanda yaşadığı kişilerarası ve sosyal bağlamları da tanımlayacaktır.” Yaşam hikâyeleri, sosyolojiye uygulanabilir bir araştırma yöntemidir. Bu yöntemin araştırmamızda kullanımı, görüşmelere bir tamamlayıcı olarak hizmet edecektir.

Teorik incelemelerin ardından çeşitli kaynaklara başvuracağız. Türkiye ile ilgili olarak, 500. Yıl Müzesi'nin ve Osmanlı-Sefarad Kültür Araştırma Merkezi'nin faaliyetlerini gözlemlemeye başlayacağız. Yazılı iletişim, Yahudi-İspanyol kültürünün aktarım ve yayılma yollarından biridir; bu nedenle, Yahudi toplumunun tek yazılı basını olan Şalom gazetesine de odaklanacağız.

Ayrıca etnografik bir metodoloji benimseyeceğiz; bu, somut uygulamaların gözlemlerini bireysel yollarıyla karşılaştırmamıza olanak tanıyacaktır. Bireysel yaşam hikâyesi tarzında görüşmeler gerçekleştirilecektir.

Ana Başlıklar:

1. Demografik Değişiklikler: Doğum ve ölüm oranlarının İstanbul'un kentsel yapısına etkisi.
2. Göç Dinamikleri: Farklı nedenlerle gerçekleşen göçlerin kentsel bellek üzerindeki etkileri.
3. Kentsel Bellek ve Görünürlük: Kaybolan kültürel mirasın yeniden ortaya çıkarılması ve şehir kimliğine katkısı.

Araştırmanın, İstanbul'un kentsel belleğinin dinamiklerini anlamaya katkı sağlaması ve bu bağlamda şehirdeki azınlıkların kimliklerini nasıl inşa ettiğine dair yeni bakış açıları sunması hedeflenmektedir.

Büşra ESER

Kadir Has Üniversitesi

İletişim Çalışmaları – Doktora

İstanbul'daki Felafel Restoranlarında Çeşitli Aidiyet Biçimleri ve Kozmopolit Mitler Arasında Gezinmek

İstanbul şehrinin 2010'lu yıllardan bu yana geçirdiği, göç ve mülteci akışları tarafından yönlendirilen demografik ve materyal değişiklikler, İstanbul'un yerli halkının farklı derecelerde ve yoğunluklarda tecrübe ettiği başka birtakım değişikliklere de yol açtı. Çoğu zaman ırkçı tepkilere yol açan; suç ve sosyal uyum yönünden olumsuz yönlerine odaklanan bu değişimler, ayrıca İstanbul'da Güneybatı Asya ve Kuzey Afrika (SWANA) bölgesinin mutfak kültürüne odaklanan restoranların sayısında önemli bir artışı da beraberinde getirdi.

Ülkelerinin ana dillerindeki tabelalar, isimler ve ulusal bayrakları, kırık bir Türkçe kullanımı ve kendi yörelerine özgün ürünleri satmalarıyla öne çıkan bu işletmeler; savaşı ve yerinden edilmeyi hatırlatan sokaklardaki “yara izleri” gibidirler. Bu açıdan dünya çapında gündem olan bir çatışma durumunun; dünyanın herhangi bir metropol kentinde açılmaya başlayan diaspora topluluklarının restoranları aracılığıyla takip edilebileceğini öne süren “çatışma mutfacı” kavramında ifade edilene benzer bir işlev gösterirler. Bu işletmeler kent peyzajında yerlilerin gözündeki “kıymık” gibi olsalar da aynı zamanda göçün, yerinden edilmenin ve hayatta kalmaya çalışmanın sembolüdürler. Öte yandan, bir kısım yerliler için ise, bu yemek işletmeleri oldukça sürprizlidir. İstanbul’daki diaspora için topluluk oluşturma, kültürü yaşatma, nostalji ve ev hissini sağlama gibi işlevleri olan bu restoranlar; bir kısım yerliler için otantik bir mutfak kültürünün keşfedilmesine olanak tanıyan yerlerdir.

Bu gelişmelerin bir parçası olarak, felafel restoranı ya da felafelci, Suriye’deki iç savaş sonrasında gözlenen insan hareketlilikleri sonucunda yaygınlaşan bir konsept olarak, İstanbulluların felafel bazlı yiyeceklere erişimini kolaylaştırmıştır. Daha öncesinde dünya mutfacığını sunan bir kafe ya da restoranda erişilebilen felafel, artık müstakil ve merkezinde olduğu bir mekânda, kökeninin atfedildiği Filistin, Lübnan, Mısır ya da Suriye mutfak kültürü etiketleriyle satılmaktadır. Bu çalışmada İstanbul’daki felafel restoranlarının Türkiyeli müdavimlerinin yemek; tüketim ve mekân ile aidiyet ve ötekilik odağında nasıl ilişkiler kurduğu incelenmektedir. “Felafel restoranı,” bu çalışma bağlamında işletme ve yatırım tipi, sosyo-ekonomik statü, tasarım, lokasyon ve hitap ettiği müşteri kitlesi açısından farklılaşabilen, ancak Levant bölgesinin (Biladü’ş-Şam) mutfak kültürünü pazarlayan işletmeler için bir şemsiye terim olarak kullanılmaktadır.

İstanbul’daki felafel restoranları ağırlıklı olarak Arap göçmenlere ve turistlere hizmet etse de, göçmen olmayan yerel bir kitleyi de cezbetmektedir. Bu kitle içerisinde ümmet aktivizmine katılan genç Müslümanlar, veganlar, mülteci yanlısı savunucular ve yemek tutkunları bulunabilir ve felafel restoranları bu çeşitlilikte farklı müşterilerin bir araya geldiği “kozmopolit kanopiler” olarak işlev görebilir. Bu çalışma, hâlihazırda devam etmekte olan etnografik saha çalışması ve derinlemesine görüşmeler yoluyla, felafel restoranlarının müşterilerinin çeşitli aidiyet biçimleri ve kozmopolitlik kavramını nasıl deneyimledikleri hakkında fikir sunmayı ve Türkiye, Levant ve Orta Doğu arasında köprü kuran sosyal ve duygusal bağları nasıl inşa ettiğini incelemeyi amaçlamaktadır.

Ecem Hazal ÖKSÜZÖMER BARLAK

Işık Üniversitesi

Sanat Bilimi - Doktora

Göçün Hafızası ve Temsili: Türkiye’deki Ortadoğulu Göçmen Sanatçılar ve Bir Hafıza Mekânı Olarak Göçmen Sanatı

Savaşlar, politik çatışmalar ve ekonomik zorluklar dünya genelinde milyonlarca insanın vatanlarını terk ederek, küresel zorluklarla mücadele ettikleri göç dalgalarına yol açmaktadır. Küresel krizler, mültecilerin ve yerinden edilmiş insanların yaşadığı zorlukların yanı sıra göç alan ülkelerdeki toplumlar ile bu mültecilerin ilişkilerini de gündeme getirmiştir. Burada

kültürel arabuluculuğu sağlayan devletler değil, sanatçılardır. Sanatçı sadece bir küresel krizin aktörü değil aynı zamanda hafızanın taşıyıcısı ve ‘hafızanın bavulunun’ da sahibidir. Göçün gerçekleştiği toplum ile göç edenler arasında uyum, birlikte yaşam, etkileşim ve bütünleşme olarak sıralayabileceğimiz adımların gerçekleşmesi sağlıklı bir sosyal yapının oluşmasında son derece önemlidir. Entegrasyonun oluşması ve kültürel geçişin kolaylaşabilmesi için “sanat” en temel kültürel arabuluculardan biridir.

Bu çalışma göçmen sanatçıların sanatlarını nasıl konumlandıklarını, eski ve yeni aidiyetleri hakkında neler düşündüklerini inceler. Kimliklerinin, aidiyetlerinin, hayatlarının yeniden inşası sürecinde estetiğin ve sanatın yerini sorgular. Yerinden edilmişlik, zorunlu göç ve hafızanın yeniden inşası arasındaki ilişkileri analiz eder. Göç deneyimi ve deneyimin getirdiği hafıza ile göçmenlerin farklı aidiyet biçimleri geliştirmesi ve bu yeni gelişen aidiyet biçiminin nasıl bir estetik dil yarattığı sorusu çalışmanın ana eksenlerinden birini oluşturur. Çalışmada ayrıca zorunlu göçün ardından yeni bir topluma, kültüre ve dile uyum sağlama sürecinde varlıklarını sürdürmeye çalışan farklılıkları ve bazen de benzerlikleri olan bir topluluğun yeni bir topluluğa sanat ile adapte olma süreçleri de incelenecektir.

Çalışmanın literatür taramasının başlıca kaynakları; Chatzipanagiotidou ve Murphy (2021), “mülteci sanatı” kavramından bahsederken, bu kavramı kullanan literatürün, sürgün sanatçıları yaratıcı ve tematik olarak nasıl kısıtladığını ve mevcut çalışmaları bu kategori içerisine nasıl yerleştirdiklerini incelemektedir. Yazarlar makalede, sanatçıların yaratıcı uygulamalarına ve sanatlarına etnografik yöntemlerle yaklaşmışlardır. Sanatçıların “mülteci sanatı” olarak adlandırılan projelerin içerisinde nasıl yer aldıkları veya almadıkları hususları, bu yerinden edilmenin sanatçıların sanatsal üretimlerini etkileme biçimleri geniş perspektiften ele alınmıştır. Oral ve Altan (2023), Suriye’deki savaşın ortaya çıkarttığı olumsuz etkileri sanatçılar ve eserleri üzerinden irdelemişlerdir. Birçok sanatçının; savaş öncesi, süreci ve sonrasında bireysel ve toplumsal değişiklikleri sanatları ile ifade etmiş oldukları çalışmada vurgulanmıştır. Türkiye’ye göç eden sanatçıların bir kısmı ile yapılan görüşmelerle, göç olgusunun sanatçıların sanat yapma biçimleri üzerine etkileri aktarılmıştır. Bir diğer çalışmada Catalonia (2019), yerinden edilmiş sanatçıların resimler aracılığıyla yerinden edilme deneyimini, kültürel geleneklerini ve ev özlemini nasıl temsil ettiklerini ele almaktadır.

Bu çalışma, zorunlu göçün ardından mültecilerin yaşadıklarının yani kısaca hafızasının sanat ile temsili konusunu merkeze alarak, küresel göç krizinin bir parçası olan Ortadoğulu göçmen sanatçıların Türkiye’ye olan göç deneyimlerinin temsil ve ifadesine odaklanır.

KAPANIŞ

17.30 – 18.00

Konferans Bilim Kurulu katılımıyla